

Emil Bock: A Nagyhét eseményei

A csendes hét

A húsvét előtti hét jelentős, kiemelt időszak nemcsak a keresztény, de a természeti év folyamán is. A keresztény évben felöleli az evangélium nagy, utolsó részét kitevő passió-dráma teljességét. Azzal, hogy a kereszténység több területén nemcsak csendes hétnek, hanem Nagyhétnek is nevezik, elismerik, hogy csak aki át tudja élni nagyságát, az számíthat beteljesedett húsvéti ünnepre. A természetes évszakok menetében abban áll a húsvét előtti hét jelentősége, hogy ekkor telik meg a tavaszi hold. A tél igézete végleg megtörik, ugrásszerűen előtör a föld új élete. Hatalmas lendülettel indul meg a növényvilágban a nedvek és erők fakadása és áramlása. A nappal és az éjszaka harcában az egyensúlyi helyzeten átlendülve, a nappal vívja ki a fölényt, ami azután a tavaszi holdtölte utáni vasárnap, a fény diadalünnepén szilárdul meg.

A Nagyhét, ahogy azt az evangéliumi leírás tartalmazza, nem áll kezdetől fogva összhangban a tavaszi természettel. Ellenkezőleg: az elképzelt legélesebb kontrasztban áll vele. Csak legvégül, mikor a húsvéti nap felkel, torkollik bele abba az ünnepi újongásba, ami megegyezik a tavaszi csoda újongásával. De a nagyhét komoly drámája készíti elő ezt a megegyezést. A természetben magától jön a tavasz. A húsvéti ünnep benső tavaszát a passió hetének állomásain végigvezető zarándokúttal kell kivívni.

A húsvét előtti hét nap hasonló a karácsonyi időszak 12 szent éjszakájához. Az „évek közötti” idő azok számára, akik áhitattal élik át a télközép erőinek működését, a helyes előkészület ideje az elkövetkezendő év 12 hónapjára. A Nagyhét hét napja új erőt ad mindahhoz, amit a sors hoz majd a jövőben azoknak, akik belső aktivitással élik át a Passió misztérium-drámáját.

Azok az események, amik kétezer évvel ezelőtt a virágvasárnap és a húsvétvasárnap közötti szent héten lejátszódtak, ösképszerű sors-kinyilatkoztatások voltak, melyek minden hét egyes napjainak új, magasabb értelmet és fénylő, lélekformáló jelleget adtak. A hét napjai -ahogy ezt az európai nyelvekben a nevük is mutatja- mindig is magukban hordták a hét planetáris szféra színeit és hangjait:

Nap	: vasárnap
Hold	: hétfő
Mars	: kedd
Merkúr	: szerda
Jupiter	: csütörtök
Vénusz	: péntek
Szaturnusz	: szombat

Ezen az egy húsvét előtti héten, Jézus élete végén azonban, a kozmikus különbségeken túl, a hét minden egyes napjába belevésődött a planéták Krisztusi értelme is.

A Nagyhét napjainak érzelmi tartalma csak szórványosan található meg a kereszténységben. A Nagypéntek az, ami leginkább érvényre jutott a Golgotán álló kereszt szemléletével, minden pénteken nyomot hagyott a kereszténység egy részénél, amely ezt a napot a böjt napjává tette. Ezen kívül tulajdonképpen csak a Virágvasárnaphoz kapcsolódott -olyan vidékeken, ahol a pálmaágakkal való díszítés szokásos- egy markáns kép: bevonulás Jeruzsálembe. Pedig valójában a hét minden egyes napja új, kozmikus világitköt nyilatkoztat ki emberi történelmi formában.

Mikor Virágvasárnapon Krisztus bevonult Jeruzsálembe, a régi nap még egyszer, utójjára királyként uralkodott az égen, de megkapta elbocsátását, hogy a következő vasárnap az új nap, a húsvéti nap kelhessen fel. Mikor Krisztus hétfőn a fügefát elátkozta és a szent városban a templomot megtisztította, fellépett a Krisztus-i Nap, a Hold princípium ellen, a régi világ Hold-erői ellen, melyeknek meg kellett újulniuk. Mikor Krisztusnak kedden ellenfeleivel kellett vitába szállnia, akik egymás után csoportosan jöttek, hogy csapdába ejtsék, amikor a szellem szavának fegyverével kellett harcolnia, és mikor végül a harcok esti utóhangjaként tanítványaival visszavonult az Olajfák hegyére és profetikusan, apokaliptikus bepillantást nyújtott nekik a jövőbe, akkor a Mars szellemére is rákényszerítette Krisztus-i lenyomatát. Szerdán a betániai megkenetés és Júdás árulása révén Merkúr találkozott a Krisztus-i Nappal. És mikor Nagycsütörtökön Krisztus megmosta a tanítványok lábát és az úrvacsorát nyújtotta nekik, a jövő biztató jupiteri fénye világított be a bánatos, szomorú lelkekbe. Nagypénteken bekövetkezett a legcsodálatosabb felfokozása annak, amit az emberek számára a szeretet istennőjének, Vénusznak -Aphroditének- a gondolata valaha is jelentett: Egy szeretetből fakadó tett, ami nagyobb volt minden más szeretetből fakadó tettnél. A szeretetből fakadó golgotai áldozati halál a Vénusz princípiumnak Krisztus Nap-princípiuma által való átváltoztatása volt. Mikor Krisztus a sírban feküdt, a Krisztus-i Nap a Szaturnusz szellemével találkozott a Világmindenségben, míg végül vasárnap magának a Napnak az októvja kelt fel az égen, a Krisztus-i Nap, mely mindezekben a fokozatokon átküzdötte magát.

A Nagyhét misztériumdrámája önmagában csodálatosan zárt egység. Egy kompozíciós titok rejlik benne, ami olyan mértékben bontakozik ki előttünk, amilyen mértékben kifejlesztettük érzékünket a Jézus-i élet eseményeinek értékei iránt. A húsvét előtti hét nap történései nem mások, mint az egész Krisztus-i élet sűrített összefoglalása. Ugyanazok az alaptörvények és fokozatok lépnek még egyszer elénk drámai sűrítésben, mint amik a három év szent életrajzában nyilatkoztak meg. A passió hetéből kiindulva felismerjük, hogy a Krisztus-i élet három éve egészében véve egy nagy passió volt. A jeruzsálemi bevonulás a Jordán-keresztelő októvja. Beteljesedik Krisztus bevonulása földi

létünkbe. Az inkarnációs titok végső megvalósulása történik itt meg, ami a három év elején kezdődött el. A hétfői események -a fügefafa elátkozása és a templom megtisztítása- annak felelnek meg, amit az első három evangélium, mint Krisztus megkísértését ír le. Ekkor Krisztus még egyszer találkozik a világ régi Hold-erőivel. Használhatatlanok számára, félretolja őket és ellenáll a kísértésnek, hogy felhasználja őket. Nem törekszik külső sikerekre, az a célja, hogy eleget tegyen megbízatásának. Minthogy a templomnak a János evangéliumban elbeszélte megtisztítása -mint láttuk- a megkísértési élmény utóhangjaihoz tartozik, a nagy párhuzamok keretében pontosan szemben áll a templom másik, az első három evangéliumban elbeszélte megtisztításával. És mikor kedden kardcsapásokként villannak fel ellenfeivel való vitái, és amikor a tanítványaival való esti beszélgetésen átvillan az apokaliptikus távoli villámfény, magasabb síkon az ismétlődik meg, ami akkor történt, mikor Jézusnak el kellett szakadnia hazájától és názáreti vérrokonaitól, hogy a szellemi rokonság, a tanítványok köre felé forduljon. Itt az Olajfák hegyén való megdicsőülésének a hegyi beszéd felel meg, melyben a szellemi család felé fordulását megpecsételte. A szerdai eseményeknek -a betániai megkenetésnek és Júdás árulásának- a nagy Krisztusi életben Keresztelő János tragédiája felel meg. Ez ugyanaz a krízis, ugyanaz a csomópont. Lábmosás és úrvacsora ugyanannak a misztériumnak az oktávja, döntő ismétlése, ami egyszer már felvillant az ötezer ember megvendégelésében és a tengeren járásban. Ami Nagypénteken történik, nem más, mint a hegyen való megdicsőülés végső fokozása és beteljesülése. A Nagyszombati sírba helyezés tovább vezet a kozmikus ítélet zónájában, aminek az életrajzban az felel meg, hogy elszántan elindul Júdeába, maga megy el az ítélet harcmezéjére. Húsvét reggelén egyesül a két kör, a három év nagy köre és a hét nap kis köre. Az egész Nagyhét felel meg Krisztus életében a Nap áttörésének, ami a Nagyhéten belül csak Húsvétvasárnap reggelén történik meg.

Virágvasárnap

A Nagyhét első napján Krisztus bevonul a szent városba. Egészen jelentéktelen kép tárul elénk. Látjuk, amint számráhaton lovagol be a város kapuján, hívei kíséretében. De mintha maga a tavasz istene volna, bevonulása hirtelen mámorossá teszi, felpezsdíti a tömeg lelkét. Felgyújtja őket egy szikra, az embereken mintha a régi pogány tavaszünnepek Nap-extázisa venne erőt. Mikor a pálmaágakat letördelik a fákról, az emberek ezzel ősrégi szokásokhoz nyúlnak vissza, a tavaszkezdet Nap-ünnepeihez, amik a kereszténység előtti népeknél voltak szokásban. Hiszen a pálmát mindig úgy élték át, mint a Nap fáját és szimbólumát, a természet napját, ami a tavaszi égen most bontja ki új erejét. A Nap szimbólumával díszíti a sokaság az utat. Talán valóban ő a Nap magasztos barátja és ura, akit az embereknek a Fény nagy királyaként megígértek? Megtörik a varázs és visszakapja eredeti szellemi jelentőségét Jeruzsálem városa, amely akkor, mikor a Hold-hegy salamoni templomával még nem nyomott el minden más hangot, a Sion hegyén az emberiség egyik legrégebb napszentélyét rejtette magába. Feltámad újra Melkizedek, a nagy Nap-beavatott kora? Úgy tűnik, mintha Krisztus most valóban megtalálná az emberiséghez vezető kaput. A magasztos Nap-Szellem már három éve emberi testben él és földi, emberi sorsa van. Először megtartóztatta magát és csendben maradt. Mikor aztán előlépett, az emberek részéről értetlenségre és ellenségességre talált. Ez most megfordulna? Egyenesen egy nagy extázisban, újongó megváltásba vezet a sors?

Nem. Az emberiség történetének legkomolyabb hete kezdődik most. Ugyanazok az emberek, akik pálmaágat hintenek útjába és extatikus hozsannába törnek ki, néhány nap múlva fanatikus gyűlölettel kiáltják majd: „Feszítsd meg őt! Feszítsd meg őt!” Az élet szimbólumához, a pálmaághoz, a halál szimbóluma, a kereszt fog társulni.

Krisztus maga is részt vett ennek a fordulatnak az előidőzésében. Némán, komoly arccal vonul át az extázisban lévő néptömeg között. Látja, hogy amivel itt találkozik, csak felszín. Ő mélyebb rétegekbe akar vonulni. Valami egészen mást akar.

Emberi szempontból megkérdezhetnénk, hogy miért nem maradt akkor Jézus Galileában, a hazájában, éppen ebben az évszakban, amikor a Genezáret tó körül a táj a tavasz csodálatos színeiben pompázik. Igen, ha Galileában maradt volna, akkor életben maradt volna. De ugyanígy azt is kérdezhetnénk, hogy miért nem maradt Krisztus istenként a szellemi világban, az égi szférákban? Nem maradt a boldog isteni magasságokban. Elhagyta az eget és emberré vált. A lemondásnak ebben a vállalásában teljesedett be lényének egész értelme. Mikor bevonult Jeruzsálembe, jól tudja, hogy ezzel odadobta a kesztyűt azoknak, akiknek hatalma van felette, akkor fejeződött be teljesen a földi világba való bevonulása. Ennek a komoly hétnek a kezdetén még egyszer megtörténik magasabb fokozaton az, ami három évvel azelőtt, földi útjának kezdetét jelentette. Ahogy akkor elhagyta az eget, úgy hagyja most el Galilea paradicsomi vidékét. Ahogy akkor leszállt az égből, azt nem vették észre az emberek. Még keresztelő János -aki a földi létbe való bevonulásánál a papi segédletet nyújtotta,- maga is alig sejtett meg valamit abból, ami akkor történt, mikor a Názáreti Jézus, Krisztus hordozójává vált. De annál inkább észrevették az emberek-fölötti szférákban. Elhangzott a szó: „Ez az én szerelmes Fiam, akiben gyönyörködöm.” Most, virágvasárnap, ebben a rejtélyes ünnepi izgalommal telt órában, észreveszik az emberek. Annak a szónak, ami akkor csak a szellemi magasságokból hangzott, most megfelel az extázisba esett emberek hozsannája. Az emberek -mintegy a régi látóképesség felvillanása folytán,- egyszer csak észreveszik, hogy az, aki itt számráhaton lovagol nem csak ember. Olyan ez, mintha a néplélek odáig jutna, hogy a Názáreti Jézus alakjából előtörő sugárzó fényt a Nap-aurát észlelje. Krisztus isteni lényének három évig vissza kellett tartania, különben lenyűgözte volna az embereket isteni erejével. De ennek a tartózkodásnak most az a gyümölcse, hogy ami benne isteni volt és feláldozta magát, lealacsonyodott az emberibe, az teljes egészében hatalmas akarati elhatározással alakult át. Eleinte az isteni sugározta be az emberit benne. Most az emberi ég benne isteni tűzben.

És ennek a lángoló akaratsnak a szikrája gyújtja fel a tömeget. Egy tavaszi húsvéti sejtelem részegíti meg a népet, amely azonban ezt a sejtelmet csak politikailag tudja magyarázni.

Krisztus többet tud. Tudja, hogy Ő a szent városba -amely kvintesszenciája az egész kereszténység előtti emberiség-fejlődésnek- bevisz valamit, ami egészen más, mint mindaz, amit a földi természet -mint legcsodálatosabbat-magából ki tud hozni. Egy tűzmagot hoz, ami a világot alapjaiban kell, hogy megváltoztassa. A felszín őrjöngve kiálthatja most beleegyezését, de ez semmit sem számít. Néhány nap múlva majd megmutatkozik, hogy a felszín éppúgy tud átkozni, mint áldani. Ez csak a hullámok fodrozódása. A földi természet, amelybe Krisztus a Jordán-keresztelővel bevonult, végül csak a halált adhatja neki. A város, amely először hozsannát kiabál, végül csak keresztre feszítheti.

A szikra átpattan, de Krisztus úgy megy át a helyeslés szenvedélyes hullámai között, hogy mindez nem téveszti meg. Egy mélyebb rétegbe akar bevonulni. Milyen sok csodát ajándékoz nekünk a természet Napja az égen, mikor reggel felkel és megszüli a nappalt, de a külső Nap, a régi Nap, amely az emberrel csak mint természeti lényel áll kapcsolatba, minden este ismét lenyugszik. A nyári tetőzés után visszavonul a földtől, jön az Ősz és a Tél. A természet Napja jön, de azután minden alkalommal újra elmegy, úgy, ahogy a természetben való életünk is jön és aztán minden alkalommal újra elmegy. A gyermekkor örömeit mindig a halál fájdalma követi. Valamikor mindenkinek meg kell halnia, bármennyire ragaszkodott is az élethez gyermekkorában és ifjúkorában. Virágvasárnap a régi Nap napja. Húsvétvasárnap majd az új Nap napja lesz. Ez már nem a természet Napja, hanem a szellemi Nap. Sohasem megy le, állandóan itt van, sőt még jobban megtalálhatjuk, a nehéz sors sötétségében, a szükségben, betegségben, halálban, mint mikor az öröm és a gyermeki gondtalanság szugesszív hatása ragadja el az embert. Krisztus bevonul a régi Jeruzsálembe: ez Virágvasárnap. De magával hozza az új Jeruzsálemet, a letűnő, haldokló világba. Nem követi a külső Nap tavaszi pályáját. Miért nem? Azért, mert a föld és az emberiség legbensejében felgyújtja az új Napot, azt a Napot, amely állandó, hűséges és mindenütt jelen való. Ez az út vezet Virágvasárnaptól Húsvétvasárnaphoz, a régi Naptól az új Naphoz.

A jeruzsálemi bevonulás történetéből kitérünk az extatikus állapotok elégtelensége. Minden pusztán extatikus lelkesedés abból ered, hogy az ember csak a természetet követi. Jó, ha örömet és lelkesedést tudunk érezni, mikor a tavaszi természet képei ragyognak szemünk előtt, mikor gyermekekkel vagyunk együtt, mikor a fiatalság és a szerelem csodájával találkozunk. Persze, hogy nem nélkülözhetjük ezt a természetes lelkesedést sem, csak tudnunk kell és el kell ismernünk, hogy veszélyt jelent számunkra, ha ezt már a tulajdonképpeni életnek tartjuk. A pusztán természetes lelkesedés tulajdonképpen a pusztán testi ember lelkesedése. Csak pillanatokra lángol fel a szellemig. Az igazi lelkesedés, ami megmarad a hozsannánál és nem csap át a „feszítsd meg”-be, nem letről fölfelé képződik, hanem felülről lefelé, mikor a szellemi ver gyökeret az emberiben, mikor a szellem szikrája valósul meg és inkarnálódik a Földön.

Nagyhétfő

Az az út, amit Jézus tanítványaival a nagyhét minden napjának reggelén és estéjén megtett, mikor este a városból Betániába ment és reggel ismét visszatért Jeruzsálembe, egy csendes hely mellett vezet el, amit még ma is a titok sűrű hangulata leng körül. Ha Jeruzsálemből jövet áthaladtunk az Olajfák Hegyének csúcsán és a másik oldalon lassan a völgy felé tartunk, ahol a Júda pusztja mélységeiből a Holttenger földalatti varázstükrre csillog felénk, akkor félúton az Olajfák Hegye és Betánia között egy falakkal körülvett helységhez érkezünk. Fekete ciprusok nyúlnak ki a falak mögül és mint komor, ünnepélyes jelek mutatnak fel az égre. Jézus idejében egy kis település volt itt: Betesda, a „fügefák háza”. Ezt a települést nem szabad a többi faluhoz hasonlónak elképzelnünk. Azokat az embereket, akik ide költöztek, hogy itt közös életet éljenek, különleges szellemi-vallásos törekvés tartotta össze. Az egyszerű kunyhókat, melyek itt állhattak, fügefák liget vette körül, amiről a hely nevét kapta. Ezek a fügefák azonban nemcsak pusztán azért voltak ott, hogy hasznos hajtssanak, hanem az ott lakó emberek szent fáik, szellemi törekvéseik látható jelei is voltak. Olyan emberekről volt szó, akik arra törekedtek, hogy köreikben megőrizték a régi emberiség szellemi titkát, ami egyszer az Új- testamentumban is felbukkan, Natanel történetében. A betesdaie emberek a „fügefák alatt” szoktak ülni, vagyis képesek voltak az érzékfeletti látás állapotába kerülni, amit részint testi, részint elmélyülés-szerű gyakorlatokkal értek el.

Betesda, a fügefák háza, olyan hely volt, ahol a régi tisztánlátást gyakorolták. Innen hozatta el Jézus Virágvasárnap reggelén Péterrel és Jánossal a nőstény szamarat és a csikóját, mert nem csak szent fáik, hanem szent állataik is voltak. A szamaraikat nem a hasznuk miatt tartották. Ezek is egy titok kifejezői voltak ezeknek az embereknek körében. Hiszen ennek az ó-testamentumi áramlatnak a hívei nagyon jól emlékeztek még arra a mágusra, akit hajdan Babilonból hívtak oda, hogy átkával akadályozza meg az izraelita nép bevonulását az ígért földjére. Bálámot, nőstény szamarát hátán lovagolva képzelték el. De tudták, hogy a nőstény szamarán való lovaglás nemcsak az előrehaladás módját jelenti. Egy egészen különleges önkívületi állapot kifejezését is látták benne, annak az alvajáró lelkiállapotnak a kifejezését, amelyben hajdan a babiloni mágus beszélni kezdett, nem saját emberi tudata alapján, hanem mintegy szellemi megszállottságban, de amikor a mágikus átkot akarta Izraelre szórni, -anélkül, hogy tudta volna miképp történet-áldás lett belőle. A betesdaie szent állatok mutatják, hogy az ott gyakorolt látás nem volt éber jellegű és a fizikai testhez kötött volt. Hiszen a szamarát még az újabb korok népmeséiben is a fizikai emberi test imaginatív képi kifejezésére szolgál.

A szamárcsikó, amin Krisztus Virágvasárnap a szent városba bevonult, Betesda képvilágához tartozik. De mikor volt merészsége, a szent fehér állat hátán bevonulni a városba, nem ő volt az, aki a „szamárháton lovaglás” Bálám-i állapotába esett, hanem a körülötte lévő tömeg került extatikus, elragadtatott állapotba, mikor Őt meglátta. Olyan volt, mintha Bálám nyelvén beszélt volna a tömeg, mikor annak, aki a szamárcsikón lovagolt, a hozsannát odakiáltotta.

Jézus, mint ahogy ezt a következő napokon is tette, tanítványaival Betániába ment, hogy ott térjen pihenőre. Éjszaka tovább zúgott lelkében a hozsannázó sokaság extázisának visszhangja. Mikor másnap reggel Jeruzsálembé mennek, sem Ő, sem tanítványai nem ugyanazok többé, mint előző nap voltak. Ismét elhaladnak Betesda mellett. Krisztus arcán rendkívüli komolyság, kérlelhetetlenség látszik. Ekkor játszódik le az a rejtélyes jelenet, hogy odalép Betesda egyik fügefája elé. A tanítványok bizonyára csodálkoznak, hogy Jézus azt hiszi, fűgét tud szedni, hiszen egyáltalán nincs most itt a fűgeérés ideje. Hallják, amint a különös, szigorú szót kimondja: „Soha többé ne egyék rólad gyümölcsöt senki.” Ebben a percben talán csak homályosan sejtették, hogy többről van itt szó, mint a fűgefára és termékenységére vonatkozó kijelentésről. De a hályog nem esett le a szemükről.

A tanítványok olyan napot élnek át Krisztussal Jeruzsálemben, ami meghozza a komoly szigorúság drámai kibontakozását. Mikor a templom területének küszöbére lép, kitör a zűrzavar. Mindenkit páni félelem fog el, az asztalok felborulnak, a pénz a földre gurul. A tegnapi újongó extázis fordítottja következik be. Mindenkit rémület fog el, aki a templom területén tartózkodik.

Miután Jézus és tanítványai a következő éjszakát is Betániában töltötték, másnap a reggeli szürkületben ismét Betesda mellett jönnek el. Ekkor egy hirtelen támadt látás révén a tanítványok előtt áll az elszáradt fa képe és kéri Jézust, hogy magyarázza meg nekik ezt a rejtélyt. Nem történt durva külső csoda, Jézus nem fosztott meg haragos hatalmi szóval egy földi teremtményt életétől. Hogy is pusztíthatta volna el azoknak az embereknek a fáit, akik előző nap oly készségesen bocsátották rendelkezésére a nőstény szamarat és a csikóját. Szellemi aktus történt, amely a szent hét misztérium-drámájában ezen a jelentéktelen napon is fontos csomópontot jelent.

Virágvasárnap, bár Lázár feltámasztásával már megadta a jelet a döntő ütközetre, Krisztus egész lényé mégis adakozásra volt beállítva. Egy lényéről kapott pozitív benyomás volt az, ami az emberek lelkét megérintette. Hiszen meg kell gondolnunk azt is, hogy mi volt ennek a pillanatnak egyszerű, emberi jelentősége. Jézus a templomba ment, hogy a páska-ünnepre való előkészületek során a többi hívőhöz hasonlóan imádkozzon és áldozatot mutasson be. De egész lényét megragadta a fontos döntések előérzete. Semmiképpen sem folyhatnak tovább békésen a dolgok. Lényének szikrázó akarati aurája is közrejátszik abban, hogy napszerű nagyságának extatikus látása megragadja a néptömeget. Krisztus átlátja a pusztán természetes lelkesedés felületességét és elégtelenségét, de még nincs alkalma védekezni és ellenhatást kifejteni. Hiszen az embereknek igaza van. Nem kiáltanának hozsannát, ha nem vettek volna észre valamit igazi lényéből. Hogy igazat kell nekik adnia, az kitűnik, amikor másnap a templom területén a jelenet megismétlődik. Ezúttal egy csapat gyermek kiáltja a hozsannát, mert lelkükbe hatol igazi lényének egy fénysugara. Mikor ellenfelei kárörvendően megkérdezik: „Hallod mit mondanak ezek?” Ő így válaszol: „Hallom. Sohasem olvastátok-é: a gyermekek és csecsemők szája által szereztél dicsőséget?”

De most Betániában töltötte az éjszakát. Virágvasárnap vibrálása már bizonyos távolságra van tőle. A betesdai fügefák elé lép. Meg akarja mutatni tanítványainak, mennyit ér a tegnapi hozsanna. Nem volt az más, mint a régi látás fájának utolsó gyümölcse. A régi, természetadta, testhez-kötött tisztánlátó erők utolsó maradványa. A fügefához intézett szavaival hadüzenetet küld a régi extatikus látás egész világának. Megsejtjük, hogy itt valami nagy, emberiség-szintű ítéletről van szó. Jézus értéktelennek nyilvánítja a nép hozsannáját és maga teremti meg az átmenetet a „feszítsd meg” felé. Meg van a hallatlanul nagy bátorsága ahhoz, hogy helyeselje és maga hívja elő a szellemi vakságot, amiből kifolyóan aztán az emberek fanatikusán követelik a halálát. Fontosabb neki, hogy az emberiség a maga, -bár tragikus, de a szabadsághoz vezető- tudati útján haladjon még akkor is, ha a szükségszerű szellemi vakságból kifolyóan Őt keresztre feszítik.

Mire a tanítványok kedden reggel újra meglátják a betesdai fügefákat, a hétfői események már kitörölték az álmot a szemükből. Elvesztettek egy illúziót. Egészséges józanság vett rajtuk erőt. Az elszáradt fügefák képét látják ott, ahol nemrég még magas értéket láttak. A régi, testhez-kötött tisztánlátás a „Hold adománya” volt, a Hold-erőket hozta be az emberi természetbe. Az éjszakával volt rokonságban, mert az embernek nem éber, hanem csak álomszerű állapotában állt rendelkezésére. Most átlátják a tanítványok, hogy ezek az erők, amelyek a fügefák képében összegződtek, már elavultak, túlhaladtak.

Az a tanítás, amit Jézustól most kapnak, bevezetése annak, amiben ugyanazon nap titkokkal teli esti órájában az Olajfák Hegyén fogja őket részesíteni. Tudtukra adja, hogy az emberiség egykor majd újfajta látás birtokában lesz. A „hit” az új látás csírája. Jézus így szól tanítványaihoz: „Ha csak akkora hitetek van is, mint a mustármag, mindent megtehettek. Csak azt kell mondjátok ennek a hegynek: menj innen, és el fog menni innen. Szabaddá válik a kilátás: az érzékek világának hegye, ami elzárta előletek a kilátást, el fog tűnni. A földi lét sziklakövein keresztül bele fogtok látni a dolgok valódi, Isten által elgondolt lényegébe.” A régi látás Hold-természetű volt, az új látás Nap-jellegű lesz. A hit Nap-jellegű ereje kibontakoztatja majd az emberek szívében az újfajta látáshoz szükséges szemet, ahogy a hét boldogságáról szóló ige mondja: „Boldogok a tisztaszívűek, mert ők az Istent meglátják.” A használhatatlanná vált Hold-jellegű látás és a Nap-jellegűvé váló szívek új látása között a sötétség, a szellem iránti vakság időszaka van. Ebből a szellemi vakságból kifolyólag fogják az emberek Krisztust keresztre feszíteni.

A nagyhét hétfőjén egy kísértést hárít el magától Krisztus. Ha hajlandó lett volna a régi elragadtatott állapotok erőihez kapcsolódni, akkor talán mégis felismerték volna az emberek. Nem csak hozsannát kiáltottak volna feléje, de királlyá is tették volna. Most végleg nyilvánvalóvá vált, hogy Krisztus nem akar a régi erőkhöz kapcsolódni. Egyedül

az a fontos számára, hogy az emberiség megtalálja az éberség és szabadság útját. A három év kezdetén megkörnyékezte a kísértés, hogy azt, ami holt, elevené tegye. Most, vándorútja végén, a kísértés elhárítása közben még azt is megteszi, hogy az elevenből holtat csinál. Nem mond szeretetlen átkot azoknak az embereknek a fügefájára, akik előző nap még rendelkezésére bocsátották a szamarat és csikóját. Nem, a hatás lényéből árad ki. Ő a Nap. Amikor a Nap felkel, a Hold elhalványul. Így halványulnak el a régi látás Hold-erői is. Megmutatkozik, hogy nincs többé jövőjük, mikor az új lelki fény Napja felkelt.

Krisztus a templomtérré lép az emberiség legrégebb városának ősrégi szent Hold-dombján. Itt már kezdődik a nagy páska-ünnepi nyüzsgés. Megérkezett már a sok száz húsvéti zarándok. A templom körül adnak-vesznek, kereskednek és alkudoznak. A templom területén is lázas tevékenység uralkodik, hiszen a húsvéti szertartások abból fognak állni, hogy felvezetik az áldozati állatokat és levágják a húsvéti bárányt. Ebből üzletet lehet csinálni, hiszen amit majd feláldoznak, azt előbb meg kell vásárolni. S így ott, ahol a legszentebb áldozati hangulatnak kellene uralkodnia, országos vásár alakult ki. Az agg Hannás, a világtörténelem híres fősvénye, érti a módját, hogy csináljon jó üzletet. Már hatalmas vagyont gyűjtött a templomi vásárból. Mint a szadduceus főpapi klikk vezetője, a templomi üzlet alapját képező politikai kompromisszumoknak is Hannás a fő hajtóereje. Hogy vásárolni tudjanak, a különböző országokból érkező húsvéti zarándokok, először be kell váltsák pénzüket az ország hivatalos pénzére. Ez azonban császári pénz. Így aztán ahol az elárúsító helyek épültek, ugyanott van a római börze is. Bár tudták róluk, hogy a császárkultusz megbízottai, mégis beengedték a pénzügyi tisztviselőket és vámszedőket abbéli félelmükben, hogy a rómaiak különben a templom szentélyét vennék birtokukba. Így a legnagyobb mértékben elkülsőségesedett és elvilágiasodott az, ami egykor tisztán kultikus élet volt. Az elszáradt fügefa képében a régi vallásos tudat hanyatlása mutatkozott meg a tanítványok előtt. A templom területén ezekben a napokban kibontakozó nagy vásár képében, a vallásos kultusz hanyatlása vált nyilvánvalóvá.

Erre a szintérré lép be Krisztus. Azért jön, hogy eleget tegyen a közelgő ünnep szokásainak. De komolyságának szikrát szóró tüze kifejti hatását. Nincs szükség arra, hogy sokat beszéljen: az embereket azonnal páni félelem fogja el. Az ő közelségében rémülettel jutnak tudomására, hogy mennyire elfajultak. A három év kezdetén, az első húsvéti ünnepen, valami hasonló történt. A rémületet keltő hatás akkor Krisztus lényének isteni mivoltából áradt ki annak ellenére, hogy Jézus akkor még tudatos tartózkodást gyakorolt. Isteni mivolta azonban most már teljesen emberivé alakult át. Lángoló intenzitású akarattá vált. Joga van hozzá, hogy a templom elfajzott világról lerántsa az álarcot és elszabadítsa a vihart. Sőt kíméletlen fellépése maga sem más, mint egy kísértés elleni védekezés, védekezés az ellen, hogy egyáltalán a régi körülményekhez kapcsolódják. Most teljesen világossá válik: az, ami egyedül képes az emberiség szellemi jövőjét biztosítani, valami radikálisan új kell, hogy legyen. Az emberi tudat területén el kell, hogy száradjon a Hold-jellegű látás, bármilyen fáradságos legyen is a pusztában való vándorlás, ami utána következik. Csak a hitből, a szív Nap-jellegű látásából virágozhat ki a jövő. A kultusz terén is kíméletlenül búcsút kell mondani annak, ami régi. Nem lehet a régihez kapcsolódni, bármilyen tiszteletreméltó legyen is az. Valami újnak kell belépnie az életbe. Krisztus Napja az, ami Moriján, a Hold dombján, a Hold fényét elhalványítja. A Nap elúzi az éjszaka kísérteteit. A pompás nagyszerűségével a világba tekintő templom kultusza helyébe, a Sion hegyén, az utolsó vacsora egyszerű termében, a legnagyobb csendben, egy Nap-jellegű kultusz csirája lép. Bekövetkezett a régi idők Hold-vallásának leváltása, mikor Krisztus Nagycsütörtök este a Sion hegyének Nap-jellegű dombján tanítványainak a kenyeret és bort átnyújtotta.

Nagykedd

Csendben, anélkül, hogy hasonló izgalmat keltene, a következő napok reggelein ugyanez történik, mint Virágvasárnap. Jézus tanítványaival bevonul a szent városba. Az elragadtatott tetszésnyilvánítás magasra csapó hullámai már rég elapadtak. Jézus, -bár már a közelgő ítélet feszült légköre és villámlása viharzik körülötte- az utolsó percig engedelmessé akar a törvénynek. A húsvéti ünnepre való felkészülés szent hagyományai szerint jár el. Felviszi áldozatát. De érezzük: Ő az áldozat, akit felvezetnek. Már körülnyaldossák a lángok, amik el akarják emésztetni az áldozatot. Az emberek ellenséges és gyűlölködő érzései tombolnak körülötte. Vasárnap még úgy tűnhetett, hogy a szellemi Nap, ami vele a dráma horizontján felkelt, összhangban áll a természet Napjával, amely az emberi lelkekben a tavaszi lelkesedést felgyújtja. Ennek csalóka volta hétfőn már világosan felismerhető. Nagykedden már túlmege a misztériumdráma a régi világnak küldött pusztá hadüzeneten. Jézus napról-napra fenségesebben vonul be a városba. Minél hallgatagabbá válik a tömeg, annál fenségesebben lángol arcáról az akarat. Most Mars napja virradt fel: kitör a harc. A tömeg elnémult: vezetőik telve vannak félelemmel és ebben a félelemben gyökerezik gyűlöletük, ami aztán támadásba csap át. Az ellenséges sereg mindegyik csapata előre küldi támadóját. Egyik csoport a másik után környékezi meg méltóságteljes személyét. Egymás után teszik fel ravasz kérdéseiket. Kérdés formájába öltöztetik azt, ami tulajdonképpen az arcába vágott csapás, vagy törzsúrás akar lenni. Először a főpapok, az írástudók és a vének, vagyis a zsidó szinédrium tagjai jönnek. Azt a kérdést teszik fel Jézusnak, hogy milyen megbízásból cselekszik. Igazolnia kell magát. Azután jönnek a többiek, a farizeusok, Heródes híveivel együtt és felteszik a kényes kérdést: kell-e a császárnak adót fizetni. Azután következnek a szadduceusok, ők azt szeretnék tudni, hogyan vélekedik Jézus a halottak feltámadásáról. Végül még jön egy ember és abban a reményben, hogy a sokaság előtt megszégyenítheti, megkérdi tőle,

hogy melyiket tartja a legfontosabb parancsolatnak. Ezek a támadások, melyek az ellenségeskedések kitörését jelzik, legjobb bizonyítékai annak, hogy mennyire érzik Krisztus lényének fenséges voltát. Amint a kutyák is csaholnak és harapnak ha félnek, ezek a látszólagos kérdések is, melyek valójában a gyűlölet szúrásai, a félelemből fakadnak. A sötétség hatalmai reszketnek, mert felkél a Nap.

Jézus válaszol mind a négy kérdésre. De nem elégszik meg azzal, hogy az ellene irányuló csapásokat kivédje, hanem felveszi a küzdelmet és a szellem fegyverével harcol. Hatalmas képeket bontakoztat ki. Míg az elmúlt három év folyamán csodálatos költői példázatokban szólt a sokasághoz, mély titkokat rejtő példázatokban a tanítványaihoz, most harcos példázatokban szól ellenfeleihez. Elmondja a szőlőmunkásokról szóló példázatot, akikre rábízták a szőlőt, de akik aztán megtagadták a termés kiszolgáltatását és a szőlő tulajdonosának követeit, sőt végül a fiát is agyonverték. Ellenfelei megérik a példázat harcias erejét. Érzik, hogy öröklük van szó. S a példázattal Jézus valóban előre megmondja ellenségeinek, hogy meg fogják őt ölni. Nem azért teszi ezt, hogy utólag igaza legyen. Harci példázata nem más, mint utolsó küzdelem ellenfelei lelkéért. Talán erre még felébrednek. Talán megdermeszti őket a saját maguk miatti rémület.

Egy további példázatot is ellenségei arcába vág Krisztus: a királyi mennyegzőről szólót. Nem ismerhetjük fel elég mélyen ennek a harcos példázatnak Mihály-i nagyságát. Azokról van itt szó, akik tulajdonképpen hivatalosak volnának a mennyegzői ebédre, de mindnyájan lemondják. Így hát idegeneket hívnak meg, olyanokat, akikről úgy látszott, hogy nem is jöhetnek számításba. Mivel a hivatásos istenkeresők képmutatónak bizonyultak, az Istenség végül olyan embereket hív el, akiken nem látszik meg, hogy az istenit keresik. Ez közvetlenül ellenfelei ellen irányul, az ősi tradíció szerint előjogokkal rendelkező egyházi emberek ellen. Mikor azután lefesti azoknak a képét és sorsát, akik nem viselnek mennyegzői ruhát, szigorú tükröt tart az egész emberiség elé. S bár végeredményben a többiekhez is szól, a királyi mennyegzőről szóló példázat mégis a nagyhét marsikus napjának leghatalmasabb kardcsapása.

Krisztus tovább megy. Most ő maga intéz kérdést azokhoz, akik kényes kérdéseket tettek fel neki: „Kinek a fia a Messiás?” A kérdeztettek így válaszolnak: „Dávid fia.” Krisztus a 110. Zsoltár általuk is jól ismert szavaival kell, hogy rámutasson, hogy Dávid a Messiást urának nevezi. Megkérdezi: „Hogyan nevezheti Krisztust urának, ha valóban a fia?” Krisztus leleplezi a körülötte lévő emberek elidegenedését a szellemtől, a szellemiség hiányát messiásnak tettetett jámborságukban. Az emberek csak azt nézik, ami földi. Az isteni megértésének kezdete az volna, ha látnák, hogy a Messiás: Isten fia és nem az embereké. Megmutatja az embereknek, hogy mi az, amit ebben a pillanatban fel kellene, hogy ismerjenek rajta, de nem ismerik fel.

Így kerül sor a negyedik visszavágásra, amit Krisztus a szellem fegyverével hajt végre: a farizeusok fölötti kilencszeres jajkiáltásra, ami a Jeruzsálemet -mint pusztulásra ítélt világot- sirató jajszóban végződik. Munkálkodása elején Jézus a tanítványok meghitt körében, a hegyi beszéd kilenc boldogságról szóló igéjében felvillantotta a szellemember kilenc fény-ideáját. Most, földi útjának végén odaállítja a kilenc fény mellé a kilenc árnyékot. A kilenc jajkiáltás az Istennel szemben ellenséges emberiség harcias leleplezése, míg a kilenc boldogságról szóló ige az embernek Istennel való kilencszeres rokonságának bemutatása volt. A Jeruzsálemet sirató jajszó fordítottja a hegyi beszéd „hegyen épült város”-ról szóló igéjének, amely először villantotta fel a mennyei Jeruzsálem képét.

Ezek bizony nem csendes események a „csendes hét” folyamán. Mindkét oldalról villognak a kardcsapások. Harc és küzdelem folyik. A szó marsikus ereje tör elő annak a szájából, aki ezek után valóban nem érzékeny hangulatban fogja vinni a keresztet a Golgota hegyére.

Naplementekor, mikor Jézus tanítványaival mint minden este, elhagyja a várost s a kerteken keresztül, -melyek oly sok bizalmas oktatás színhelyei voltak- a Kidron-völgy túlsó oldalán felmegy Getsemáné dombjára, nem irányítja lépteit tovább Betesda és Betánia felé, mint máskor. Az Olajfák Hegyének csúcsán, -ahol a béke csodálatos ligete veszi őket körül- int tanítványainak, hogy telepedjenek le. Még reszketve az ütközettől, amit a nap folyamán vívott, elkezd még egyszer, utójára a szabad ég alatt beszélni tanítványaihoz. És tanításának szavai semmivel sem kevésbé hatalmasak, mint ellenfeleivel vívott szellemi harcának szavai voltak. Bátor lelki tettei, melyeket a nap folyamán véghezvitt, az Istenek visszhangját keltik fel. Krisztus olyan kinyilatkoztatásokat tud adni tanítványainak, mint még soha azelőtt. Amit nekik ezen az estén ad, -az Olajfák Hegyi apokalipszisnek szoktuk nevezni- az bepillantást nyújt az emberiség sorsának legtávolabbi jövőjébe. Felszakad a jövő függőnye. Nagy, apokaliptikus perspektívák tárulnak fel.

Így van ez mindig az életben. Ha a nap valódi tetteket eredményezett, akkor az este és az éjszaka lehívja ezeknek a tetteknek az égi visszhangját. A nap eredményei nemcsak abban rejlenek, amit közvetlenül tettünk. Ha nappali tetteinkkel a szellemi világ ajtaján kopogtatunk, akkor az este és az éjszaka leszálltával kinyílhatnak egy másik világ kapui. S onnan annyi jön be, amennyi valódi belső erőt a nap folyamán felhasználtunk.

A jelen átlátszóvá válik. A tanítványok napközben Krisztussal a templom területén időztek, a templomot látták. De megmutatkozott, hogy mindez pusztulásra van ítéelve. Jeruzsálem és a templom lerombolása szellemi szükségszerűség. Ha négy évtized múlva a rómaiak nem hajtották volna végre, akkor más módon kellett volna megtörténnie. A templom pusztulásának felmerülő vízióján keresztül, egy nagy kozmikus katasztrófa válik láthatóvá. Egy egész világ pusztul el. Krisztus egy világpusztulás színeit festi tanítványai lelke elé. S a szellemeknek az a napközben már megmutatkozott szétválása, azokra akik Krisztus iránt ellenségesek és arra a kis csoportra, amelyik igyekszik tanítványa lenni, ez is átlátszóvá válik: a világtörténelem egész folyama nem lesz egyéb, mint a szellemek nagy szétválása. Egy részük az isteni felé, más részük ellene törekszik. S bármilyen impozáns teljesítményeket hozzanak is létre a Földön az utóbbiak, minden csak rejtett félelmük szüleménye lesz. És az, ami az istenihez kapcsolódók talán csak kicsi csapatában fog csírázni, az fogja magában hordani a világ jövőjét.

Jézus folytatja a tanítványok elé tárt esti apokalipszist. Míg ellenfeleinek harcos példázatokot vágott az arcába, tanítványainak most a legbizalmasabb példázatait mondja el, amit egyáltalán elmondhat: a visszatéréséről szóló két

példázatot. Az apokalipszisben már beszélt róla, hogy mialatt a világ-vihar tombol, hogyan fog megjelenni az ég felhőin az ember fia. Arra a jövőre utal, amikor a világpusztulások robaja közepette kell majd, az új Krisztus-kinyilatkoztatásnak utat törnie. Most a tíz szűzről és a talentumokról szóló két példázatban megmutatja tanítványainak, mit kell tenniük az embereknek, hogy előkészüljenek Krisztus visszatérésére. Egyik esetben a lelkek vőlegénye jön el, másik esetben az, aki szolgálra rábízta a talentumokat s most azért jön, hogy elszámoltassa őket. Lent a templomban, a boldogságról szóló ígék ellentétéként a jajkiáltások hangzottak fel. Most egy magasabbrendű hegyi beszédben végződik a nap. Ezzel a legutolsó, legbizalmasabb tanításával Krisztus bátorságot ad tanítványainak az elkövetkező évezredekre. A visszatérési példázatok és különösen a záró vízió a szellemek szétválasztásáról juhokra és kecskékre, amibe az egész Olajfák Hegyi apokalipszis torkollik, útravalóul szolgál a tanítványoknak sok inkarnációjukra. Az apokalipszis fénye, amit átvilágít a leszálló éjszakán, a Napnak, a Marstól kivívott ajándéka.

Krisztus nagykeddi igéi együttesen csodálatos vezérfonalat alkotnak a Fény minden harcához a Sötétség ellen, a Krisztus-i tanítványok minden küzdelméhez, Krisztus ellenfeleivel szemben. Goethe mondása, hogy az egész világtörténelem nem más, mint a hit folyamatos harca a hitetlenség ellen, már tapogatódzás afelé a kulcs felé, amit a Nagykedd lefolyása részletesen megad. Minden szembehelyezkedés Krisztussal és minden ellenséges magatartás a Szellemmel szemben, a hitetlenségben gyökerezik, az emberi lélek mélyén rejlő erőtlenségben és félelemben. A hit által mutatkozik meg, hogy Krisztus tanítványának lenni valódi belső bátorságot jelent. Az a hadjárat azonban, amelynek stratégiáját a Nagykedd tartalmából olvashatjuk le, elsősorban nem olyan harcokra vonatkozik, amiket egyik embercsoportnak kell megvívnia egy másikkal. Ezeket a harcokat bensőnkben kell megvívni. Minden emberi lélekben keveredik egymással a félelem és a bátorság, a Krisztussal szembehelyezkedés és a tanítványi lelkület.

Az ellenfeleihez intézett harcos példázatok mindenütt feltárják azt az igazságot, hogy a szellemmel szembeni ellenséges magatartás gyökere a félelem. A szőlőmunkások önzése, akik nem akarják beszolgáltatni a termés hozamát, mint minden önzés, a belső gyengeség és félelem szülötte. A bátorság első csírája akkor születik meg az emberben, amikor megtanul mindent átengedni és feláldozni, mert áthatja magát azzal az érzéssel, hogy úgyis minden amiye csak lehet, az Istenség tulajdona.

A jajkiáltások leplezik le aztán igazán a hitetlenséget. Mindjárt azokkal a szavakkal kezdődnek, amelyek nemcsak a szellem tagadásáról, hanem az emberi lelkek felett való minden gyámkodásról lerántják az álarcot: „Jaj néktek farizeusok és írástudók! Elvettétek a menyország kapujának kulcsát. Ti nem tudtok bemenni, ezért azt akarjátok, hogy mások se jussanak be, akik be akarnának menni.”

A legnagyobb lelkierő ahhoz kell, hogy az ember a saját lelkén dolgozzon. A saját magunk ellen folytatott háború a legnehezebb háború. A saját magunkon aratott győzelem a legszebb győzelem. A saját lelkünkön belül megvívott harcban a marsikus hatalmak legérettebb ajándékait vívjuk ki magunknak. Már a királyi mennyegzőről szóló harci példázatban is felvillan a mennyegzői ruha képében, saját magunk meditatív átalakításának eszményképe. A megtisztulás és imádság útján fénylő- vé vált lélek a mennyegzői ruha.

De a tíz szűzről és a talentumokról a tanítványoknak mondott példázatok fegyvereznek fel igazán a belső munkára. A lámpákban lévő olaj a kivívandó lelkierők jelképes kifejezése. A ránk bízott talentumokkal való jólgazdálkodás az emberi lény szellemi orgánumainak kifejlesztését jelenti.

Az a válasz, amit Jézus az adópénzzel kapcsolatban feltett kérdésre ad, megtanít rá, hogyan mutatkozik meg az igazi benső munkával elért bátorság értéke. Aki egészséges módon törekszik a szellem felé, nem idegenedik el a földtől, hanem meg tudja tartani az egyensúlyt, a földi kötelességek és a szellemi ideálok között és éppen ezáltal nyer szuverenitást a földi dolgok fölött. S azt mondhatja, még ha -mint akkoriban- vadállat ül is a trónon: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami az Istené.”

A szellemek szétválasztását ábrázoló nagy záró vízióból derül ki végül, hogy mi a belső bátorság titka: „Amit cselekedtetek eggyel a legkisebb atyámfiai közül, velem cselekedtetek azt.” Hogy az ember helyesen járja-e a lelki és szellemi utat, abban mutatkozik meg, hogy tud-e szeretni. A szeretet a félelem tulajdonképpeni ellentéte. A szellem felé való minden igazi törekvés a belső bátorsággal kezdődik és a szeretethez jut el. Az igazi szeretet az emberek iránt, azonos a Krisztus iránti szeretettel. Bár már leszállt az éjszaka, a nappal marsikus hatalmait teljesen beragyogja a Krisztus-i Nap, mikor a szellemi harc ígéit végül a szeretetről mondott ígéssel koronázza meg.

Nagyszerda

A „csendes hét” tulajdonképpen csak a közepétől kezdve csendes. Virágvasárnap megrezeg az egész város lelki atmoszférája, hétfőn felborulnak az árusok és pénzváltók asztalai a templomban, kedden kardcsapások suhognak a Krisztus és ellenfelei közötti szellemi harcban. Csak a hét utolsó részére ereszkedik rá a titokzatos csend. Már maga a csend is, ami Nagycsütörtök este az utolsó vacsora asztalát körüllegi, és még inkább az a csend, ami Krisztus kereszthalálát és a sírba-tétel napján a sírt körülveszi, kozmikus drámai. Gondoljunk csak a Nagypéntektől kezdve a föld mélyéből előtörő földrengésre. De a történések Krisztus-i oldala a hét második felében, a csendbe torkollik, míg a hét első felében teljesen bele volt szöve az élet hangos előterébe. A szerda, amit a németek Mittwoch-nak, azaz a hét közepének neveznek, ami azonban más nyelvekben az ekkor uralkodó planétahatás alapján, az elevenen mozgékony Merkúr napja, figyelemreméltóan mutatja az átmenetet a „csendes hét” még nem csendes napjaiból, azokba a napokba, melyekbe beleszövődik az egyre növekvő titokzatosságú Krisztus-i csend.

Ennek a napnak az estjéből kiemelkedik egy jelenet, ami már az előző napokon is hasonlóképpen folyt le, de most a középsőn, az egyensúly napján különös jelentőségűvé válik. Krisztus a nagyváros nyüzsgéséből visszatért az Olajfák Hegyének másik oldalán lévő csendes kis helyre, Betániába. Azoknak a körében van, akikkel különösen szoros kapcsolatban áll. Barátai vacsorát készítettek számára. A többi estén is vacsoráztak, de úgy tűnik, mintha már ma beragyogna a szobába annak a vacsorának az előzetes fénye, amit másnap fognak ünnepelni. Az utolsó vacsora előérzete lengi körül az asztaltársaságot.

A kis mezőváros, Betánia, bármilyen csendes kis hely is, röviddel ezelőtt annak az eseménynek a színhelye volt, ami megadta a jelet a harcra: Lázár feltámasztásáé. Lázár egyike azoknak, akik az asztalnál ülnek. Ő az, akiről másnap este az evangélium azt írja, hogy: „Jézus kebelén nyugszik vala.” Ő az, aki az utolsó vacsora résztvevői közül Krisztushoz külsőleg és bensőleg legközelebb áll.

Az asztaltársasághoz tartozik a két nő is, akiket a János evangélium Lázár testvéreinek nevez. Márta és Mária Magdaléna. Meghatározott sors vezette őket ebbe a körbe, ami inkább szellemi család, mint vérszerinti. Mindhármuk életében van egy esemény, ami alapjukban változtatta meg őket. Lázárnál a sziklasírból való feltámasztása: a János-i szellem megszületése és elindulása magasröptű sas-pályáján. Mária Magdalénával már régebben történt az az esemény, amit egyébként az evangélium, mint ördögűzést említ meg. Őt tragikus, végzetes megszállottságból gyógyította ki Krisztus és lelke felszabadulását, megtisztulását élte át. Az őskeresztény hagyományok szerint Mártával is történt egy ilyen esemény: a vérfolyásos asszony meggyógyítása. Sorsszerűen olyan gyengeséget hozott magával életébe, ami szervezete számára lehetetlenné tette, hogy erőit összetartsa. Találkozásakor azzal, aki meg tudta gyógyítani, fenntartó erő, formáló erő költözött testiségébe, mint ahogy békés belső nyugalom költözött Mária Magdaléna lelkébe. A szellem, a lélek és a test meggyógyítása révén vált a három betániai testvér Krisztus bizalmas barátjává.

Az első esemény, amit mindig is Nagyszerda jellegzetes eseményének tartottak az, hogy Mária, mikor a tanítványokkal együtt mindnyájan az asztalnál ülnek, megkeni Krisztus lábait drága nárdus-olajjal és saját hajával törli meg. A János evangélium elmondja, hogy az egész ház megtelt az áldozat illatával.

Mária Magdaléna már tett egyszer ehhez hasonlót, mégpedig egy, vagy másfél évvel ezelőtt, amikor Krisztussal való találkozására révén a szabadulásban és megváltásban részesült. A Lukács evangélium elbeszélése szerint túlaradó hálája spontán kifejezésekként akkor is megkente és bajával szárította meg Krisztus lábait. A Lázár feltámasztásáról szóló beszámoló bevezetésében a János evangélium utal erre a korábbi jelenetre (Ján.II:2.). Mi nyilvánul meg Mária Magdaléna tettén keresztül, akit a Lukács evangélium -mikor Krisztus korábbi megkenését elmondja- a nagy bűnösnek nevez és aki talán, -ahogy a régi hagyományok is mondják- először valóban démonoktól űzött prostituált volt, a szülővárosa, Magdala közelében lévő divatos nyaralóhelyen, Tiberiásban? A megkenés tipikus szakramentális cselekedet. Mária Magdaléna lelke szakramentális aktushoz emelkedik fel. S így Krisztus, mikor a többiek az asszony tettét esztelennek minősítik és türelmetlenül elítélik, kimondhatja, hogy amit ez az asszony vele tesz, azt úgy fogadja, mint halotti szentséget, mint az olajjal való utolsó megkenetést. A korábbi megkenetésnél Krisztus azt mondta: Hallgassatok. Sokat szeretett, sok fog néki megbocsátatni. És megsejtjük, hogy Mária Magdalénának sikerült a természetes szeretőket, a lealacsonyodott állapotig is eltévelyedő földi szeretőket bensőségessé tenni, áhíttá, mély vallásos érzéssé és szent áldozatkészséggé átváltoztatni.

Éles, zavaró hang töri meg az ünnepélyes csendet. Egy alak lép elő, aki szöges ellentétben áll Mária Magdalénával. A tanítványok egyike, aki nem tud magán uralkodni és a helyzethez nem illő viselkedésre ragadtatja el magát, amikor Mária Magdaléna tettét látja. Júdás az. Bár azt állítja, hogy praktikus és szociális megfontolások készítetik a tiltakozásra. Azt mondja, hogy az így elpazarolt drága pénzt a szegényeknek adhatták volna és sok szociális nyomorúságot enyhítettek volna vele. A János evangélium azonban világosan tudunkra adja, hogy viselkedésének valódi okai nem azonosak azzal, amit mond. Valójában valami egészen más háborog a lelkében. Az evangélium kíméletlenül tolvajnak nevezi. Rájövünk, hogy éppen a Mária Magdolna tette miatti harag adja az utolsó lökést Júdásnak az árulására. Forró túlfeszítettséggel várja már régóta Jézus nyilvános fellépését és a politikai csodát, amit meggyőződése szerint fellépése ki fog váltani. Lázás türelmetlenségében minden, ami a bensőségesség csendjébe vezet, csak időpazarlásnak tűnhet neki. Betániában elfogy a türelme. Leplezetlen felindulással kimegy azokhoz, akik Krisztust üldözik: Nagyszerda második klasszikus eseménye Júdás árulása.

A Nap planétahatása vet fényt arra a két alakra, akik a betániai vacsorázó asztaltársaságban oly élesen szembeállnak egymással. Júdás is, Mária Magdolna is jellegzetesen merkúri emberek. Mindkettő mozgékony és csupa temperamentum. Lényük előnyös oldala, hogy nem unalmasak és mindig történik valami körülöttük. Számukra sohasem áll meg az élet kereke. Mária Magdolna azonban fékezi nyugtalanságát. Áhíttá, békességgé és szeretőképességgé változtatja. Az evangélium Mária Magdolna alakján tanítja meg nekünk, hogy igazi, értékes áhítat csak akkor jöhet létre, ha élénk lélek vívja ki, akinek számára a békesség nem csupán mozdulatlanság, hanem megváltott, bensőségessé tett elevenség. Mária Magdolna hányatott életet élt, sok mindent végigcsinált és sok sötétségen ment keresztül. De az a sok sötét nyugtalanság ami életében volt, most mind intenzitást ad vallásosságának. Ez az intenzitás fogja majd kiemelni az összes többi ember közül. Ő lehet az első, aki a Feltámasztással találkozik.

Júdás a másik merkúri ember. Általában a nyugtalan ember típusa, akinek mindig kifelé kell tevékenykednie. Azt hozza fel ürügyül, hogy a szegényeken akar segíteni. A szociális tevékenység, bármennyire jó és elismerésre méltó legyen is, sokszor csak önámítás. Igen gyakran nem valódi szociális impulzus készítet valakit ilyen tevékenységre, hanem csak saját belső nyugtalansága. Sokan nagyon szerencsétlenek lennének, ha arra kényszerítenék őket, hogy egy ideig semmit ne csináljanak. Akkor megmutatkozna, hogy a szociális ügybuzgóság nem valódi benső teljesítmény, hanem egy be ne vallott gyengeséggel szembeni engedékenység. Júdásnál látjuk, amint a merkúri lelkiségnek ez a fajtája

a legvégzetesebb sorsba torkollik. A benne lévő nyugtalanság mélyen rejlő aggodalomból fakad. A benne háborgó nyugtalanság nem igen különbözik az ellenfelektől: lényegében félelem. Ez oda vezet, hogy Krisztust elárulja. Ilyen lelki beállítottsággal nem lehet az ember áhítatos. Szeretni pedig éppenséggel nem tud. A nyugtalan ember nem szeretőképes. Szeretet csak ott lehetséges, ahol a lélek már kivívta magában a békesség erejét. S így Mária Magdolna és Júdás alakjában, mint egy keresztúton, két utat látunk kétfelé menni. Az egyik út Krisztus beteljesedett közelségéhez vezet, a másik a sötét szakadékba, az öngyilkosság tragédiájába.

Márta, Lázár másik nővére bizonyos fajta átmenetet képez Júdás és Mária Magdolna között. Nem ok nélkül mondja el a Lukács evangélium a Krisztus-i élet egy korábbi időpontjában Mária és Márta történetét. Márta folytonosan tevékeny. Nem lehet meg anélkül, hogy ne tegyen valamit, amivel másoknak szolgálatára lehet. Nem kételkedhetünk odaadó szolgálatkészsége valódiságában, de tudatában kell lennünk annak, hogy lelkében megmaradt az a nyugtalanság, melyből testileg kigyógyult. Máriáról, az áhítatosan hallgatóról mondja az evangélium, hogy vele szemben a jobbik részt választotta.

A nagyszerdai jelenetek alakjai megmutatják ezt a keresztutat, ahova elérkezünk mielőtt remélhetnénk, hogy felvételt nyerünk Nagycsütörtök szférájába. A szakramentális titoknál elválnak az utak. Júdás a nem-kultikus ember. Nemcsak nyugtalan lesz, de teljesen kijön a sodrából, mikor a valódi kultikus áhítat büvkörébe kerül. Mária Magdolna a szakramentális lélek. Másnap este, amikor a szentség, mint az ég kupolája fog a tanítványok fölé borulni, meg kell majd mutatkoznia, hogy ki az, aki inkább Mária, s ki az, aki inkább Júdás.

Merkúr, aki a görög-római világ számára a gyógyító Isten, és egyben a kereskedők és tolvajok Istene is volt, a Krisztus-i Nap közelébe kerül. Betániában, a Lázár és nővérei házában lejátszódó jelenet mutatja, hogyan gyógyíthatja meg a Krisztus-i Nap Merkúrt, a gyógyító Istent.

Nagycsütörtök

Egy évben kétszer emelkedik ki a csütörtök sajtáságos ünnepi fényel az idők folyásából: a Nagypéntek előtti napon és a Mennybemenetel napján. Bár Nagycsütörtök az év legkomolyabb hetére esik, titokzatos módon rokonságban áll azzal a másik csütörtökkel, ami hat hét múlva jön el, mikor a tavaszi természet virágzó fénye és virágillata teljesen kibontakozott. Vajon Nagycsütörtök estéje valami rejtett módon nem második szent estéje az évnek? Titokzatos derengő fénye a Nagypéntek sötétségét megelőző alkony pírja, de méginkább a húsvéti Nap hajnalpírja.

Mikor túlhaladtunk a nagyhét közepén, az első három nap elteltével, melyek telve vannak a nem-Krisztus-i külvilággal vívott hangos drámai vitákkal, egyszerre csend lesz. Nagycsütörtök estéjén belépünk a szent hallgatás területére. A láрма hirtelen egy csapásra megy át a csendbe. Napközben az utcákon tetőpontjára hágott a nép zivaja, a sok ezer vásárló és össze-vissza beszélgető húsvéti zarándokok lármája. Később, röviddel azelőtt, hogy a Nap, -mint bíborvörös gömb- a felkelő Hold óriási ezüstkorongjával átellenben nyugaton lebukott, a templom mellvédjéről ezüst posaunok jelezték az ünnep előtti nap kezdetét. Leszáll a Páska éjszakája, amelyen az őszövetség hívei előkészülnek a másnap este kezdődő Páska-szombatra. A zúgó láрма elhallgat. A házak összes helyiségei nemsokára megtelnek emberekkel, akik asztalhoz ülnek, hogy vérrokonaik körében elfogyasszák a húsvéti bárányt. Az utcák hirtelen kiürülnek. Nyomasztó némaság ereszkedik rájuk. A Páska-éj bűvölete ez, melyen -mint egykor Egyiptomban- a halál angyala jár.

Így Jézus és tanítványai is visszavonulnak abba a helyiségbe, ahol a Páska-vacsorát akarják elfogyasztani. A sors úgy hozza magával, hogy ennek a teremnek többszörös a csendje, mert olyan házban van, amely nem magán lakóház, hanem egy szent körnek, az esszénusoknak szolgál rendházul. Az esszénus rendnek itt van a székháza, ezen az ősrégi szent helyen, a Sion hegyén, ahol már évezredekkel azelőtt, hogy ez a hely az őszövetség központjává vált volna, az emberiség egyik legrégebbi szentélye állt. Ősrégi szent helyen van ez a vacsorázó terem, amit az esszénus rendbeliek a Páska előestéjén Jézus és tanítványai rendelkezésére bocsátanak.

Közvetlenül szemben vele szintén ősrégi tradicionális helyen áll a Kajafás-ház, a szaduceus rend ősi háza. Ott is összegyűl egy kör, amely a Páska-ünnepet ünnepli. A gyűlölettel eltelt ellenségek ezek, akik azonban alig tudnak helyet szorítani a közelgő ünnep gondolatának, mert őket egy gyűlöletből és ellenségeskedésből fakadó terv mozgatja. Most még szükségszerűen pihenni kell a harcnak. A szent órák előbb el kell múlnia. S így maguk az ellenségek adják ki a parancsot: „Próbáljátok elfogni, de ne az ünnepen.” Abban a szobában, ahol Jézus és tanítványai összegyűlnek, megvalósul a 23. zsoltár: „Asztalt terítess nékem az én ellenségeim előtt.” Bár leszállt a csend, de a Páska-éj sötét igézete megtestesül a szomszéd ház másik vacsorázó társaságának éjszakai kísérteteiben.

Mi van azon az asztalon, amely köré Jézus és tanítványai letelepedtek, hogy megvacsorázzanak? Az ő közösségük is alkalmazkodik az ősi törvényhez és ősi szokáshoz. El van készítve a húsvéti bárány. Jézus tanítványaival hozzálát, hogy megegyék, kegyes megemlékezésül a bárány-áldozatra, ami egykor Mózes idejében a szolgaság bilincsből való szabadulás jelképe volt.

De a vacsorázó terem asztalán lévő húsvéti bárány új értelmet kap. Az asztalnál ül az, akiről Keresztelő János így szólhatott: „Íme az Isten Báránya, aki elveszi a világ bűneit.” Sehohsem volt a húsvéti bárány abban az órában -de sem előtte, sem utána soha!- olyan közel ahhoz, akinek a jelképe volt. Évezredekken keresztül profetikus hagyomány volt a húsvéti bárány elfogyasztása. Most elérkezett a jóslat beteljesülése. Nemsokára elmondhatja Pál apostol: „Nekünk is van húsvéti bárányunk, Krisztus, aki értünk áldozta fel magát.” (I.Kor. 5:7.) A vacsorázóteremben találkozik a jóslat

és a beteljesedés. A helyiséget súlyos előérzet tölti be. Válás és tragikum van a levegőben. Előrevetí árnyékát Krisztus áldozati halála. A tanítványok tudatának súlyos terhelési próbát kell kiállnia.

Az asztalon lévő húsvéti bárány révén belenyúlik a jelenetbe a régi véres áldozat áramlata. Hat a vér mágiája, ami a régi, kereszténység előtti véres áldozatok tulajdonképpeni értelme volt. A régi áldozatoknak az volt az értelme, hogy a tiszta áldozati állapotok kifolyó friss vérenek megvolt az ereje ahhoz, hogy az emberi lelkeket, -melyek akkor még nem kapcsolódtak olyan szorosan a testhez- az extatikus elragadtatás állapotába hozza úgy, hogy a túlvilágról isteni erők tükröződhetnek az emberi viszonyokban.

A Sion hegyi étkezőhelyiségben végleg elveszti értelmét a régi áldozat. A legmagasabb isteni lény maga lépett be most a túlvilágról ebbe a világba. A bárány elveszti sajátos jelentését. Már csak tükörképe a jelenlévő Krisztus-i titoknak. A régi véres áldozat örökre feleslegessé válik. Az az erő, amit a véres áldozattal korábban -és egyre kevesebb eredménnyel- a túlvilágról akartak ide vonzani, most itt van és elválaszthatatlanul ehhez a világhoz kapcsolódik. A húsvéti bárány már többé nem lehet mágikus eszköz, mivel magán a földi léten belül jön létre az égi erők csírája, egy pont, ami az égi erők forrása lesz. A húsvéti bárány az önmagát feláldozó isteni szeretet tiszta képmásává lesz.

Az utolsó vacsora asztalán azonban nem csak a húsvéti bárányt látjuk. Egészen mellékesen kenyér és bor is van rajta. S mikor eleget tettek a Páska-vacsora régi hagyományának, Krisztus a tanítványok nagy meglepetésére veszi az étel és ital véletlenül ottlévő jelképeit és az ótestamentumi vacsorához egy újat fűz hozzá. Valami egészen új, váratlan történik, amikor a tanítványoknak odanyújtja a kenyeret és a bort és így szól: „Vegyétek, ez az én testem, ez az én vérem.” Ezek a jelképek valójában nem véletlenül vannak az asztalon. Rejtett misztériumok sötét teréből előlép a fénybe az, ami mindig is megvolt az emberiségben. Míg a templom külső terében ott voltak a véres áldozatok, amiket a sokaság jelenlétében mutattak be, bizonyos szentélyek ezoterikus rejtettségében, ahol a Nap-misztériumnak hódoltak, mindig is a kenyér és a bor volt a Napisten tulajdonképpeni jelképe. Ugyanazon a helyen, ahol a vacsorához összegyűltek, azokban a sziklabarlangokban, amelyekben most a királyok sírja és Dávid sírja is van, kétezer évvel ezelőtt Melkizedek, a legnagyobb Nap-beavatott szentélye állott. Innen hozta elő Melkizedek a kenyeret és a bort, amit Kidron völgyében a győztesen hazatérő Ábrahámnak nyújtott át.

De a kenyér és bor sem játszhatta a régi idők misztériumtemplomaiban soha azt a szerepet, amit ebben a pillanatban kapnak. Mindig csak jelképei voltak a Napistennek, akit tisztelői más szférákban kellett, hogy keressenek. Most többet jelentenek pusztán jelképnél. Krisztusban maga a nagy Napisten van jelen, aki mondhatja amikor a kenyeret adja: „Ez az én testen” és mikor a kelyhet nyújtja tanítványainak: „Ez az én vérem”. Odaadó lelke beleárad a kenyérbe és a borba. A kenyér és a bor felragyog az alkonyuló fényben. Aranyfényben ragyognak, fénylő Nap-aura veszi körül őket. Mikor a szétáradó Krisztus-i lélek testévé és vérévé válnak, magának a Nap-szellemnek a testévé és vérévé lesznek. A korábbi idők minden Nap-misztériuma csak jóslat volt. Ebben a pillanatban válnak valóra. A korábbi idők véres áldozatától a kenyér és bor vértelen áldozatához való átmenetnél megy végbe az egész emberiség számára az áldozati gondolat döntően bensőségesé válása. Minden régi áldozat anyagi áldozat volt. Most a lelki áldozat veszi kezdetét. Megindul a valódi bensőséges áramlata az áldozásnál. Búcsút mondanak a korábbi idők Hold-jellegű áldozatainak. A Nap-áldozat lép a színre. Ebben az esti órában van a hajnalpírja a kereszténységnek, az igazi Nap-vallásnak.

Krisztus nemcsak a régi és az új vacsorát kapcsolja össze, hanem jelentős cselekedetet visz véghez előtte és utána is, úgy, hogy egy sokrétű egész jön létre. Először villan fel teljes nagyságában az a törvény, ami a keresztény központi szentség négy részében ezután mindig újra és újra meg fog nyilvánulni. Mielőtt Jézus tanítványaival a húsvéti bárányt elfogyasztaná, elvégzi a lábmosást, ezt a teljesen soha ki nem meríthető és le nem írható, szeretetből fakadó egyszerű tettet. Az összes rendnél szokásos hagyományok folytatása és fokozásaként lehajol és minden egyes tanítványának, -Júdásnak is- megmossa a lábát. Megragadó kép tárul elénk arról, ami itt történik: Krisztus szeretetből teljesen odaadja magát övéinek. A keresztihalál ennek az odaadásnak a megpecsételése lesz.

Amint a két vacsorát a lábmosással bevezette, úgy be is fejezi valamivel. Itt ahhoz a szokáshoz csatlakozik, amit az emberek körös-körül, minden házban követnek. A Páska-vacsora befejeztével a családapa mindenütt elkezdte felolvasni vagy felmondani a Haggadát, a nép régi időktől fogva, legenda formájában megírt történetét. Krisztus is tanítást fűz a vacsorához. Szavait legcsodálatosabban a János evangélium búcsúbeszéde tartalmazza, amely a főpapi imában végződik.

Négy fokozat követi egymást: lábmosás, húsvéti bárány, kenyér és bor, búcsúbeszéd. Mikor Jézus megmossa a tanítványok lábát, úgy tűnik, mintha ők máris éreznék lelküknek, Krisztus lelkével való legbensőségebb egyesülését. Valójában azonban a lábmosás nem más, mint utolsó, képszerű összefoglalása mindazoknak a tanításoknak, melyekben Krisztus tanítványait részesítette. Ezért mondja nekik: „Új parancsolatot adok néktek, hogy egymást szeressétek.” A lábmosás bizonyos mértékben a tanítványoknak szóló utolsó, nem csak elmondott, de megvalósított példázat. A szeretet a végső célja annak a tanításnak, amit Krisztus a tanítványok számára hátrahagy.

A húsvéti bárány elfogyasztása nem más, mint az egészen bensőséges lelki odaadással végzett evangélium olvasás után, az áldozás fokozata. (A mai templomi szertartásban. Ford.) Felmerül az áldozat képe: Krisztus a húsvéti bárány, aki másnap a kereszten meghal az emberiségért.

Ezután következik a harmadik fokozat: Krisztus odanyújtja a tanítványoknak a kenyeret és a bort. Ekkor teljeseedik be először az átváltozás titka, ami az evangélium olvasás és az áldozás után a szentség harmadik részét képezi. Égi erők járnak át a földi anyagot. A Föld anyagában szellemiség villan fel. Fénylő csillagként jelenik meg az átlényegülés Napja, ami később teljesen ragyogóvá nő.

Úgy tűnik, mintha a negyedik fokozaton, a búcsúbeszédben Krisztus csak tanításokat adna útravalóul tanítványainak. Valójában azonban éppen ebben adja a legbizalmasabb közléseket önmagáról. Ezek a szavak,

melyekben az utolsó vacsora szellemi visszhangja cseng, még fokozottabban Krisztus teste és vére, mint a kenyér és a bor. Bennük adja át magát Krisztus lelke a tanítványok lelkének, hogy velük a legbensőségesebben egyesüljön. A tanítványok azonban csak úgy hallják szavait, mint egy álomban. Csak egy van közöttük, János, aki Jézus kebelén nyugszik, aki meg tudja hallani Krisztus beszélő szívének szavát és ezért képes rá, hogy evangéliumában megőrizze ennek a pillanatnak a visszfényét az emberiség számára.

Ennek az órának négyszeres nagy szentségét a Krisztus szívéből fakadó, szétáradó kozmikus szeretet hatja át. Az, hogy a búcsúbeszéd bőségesen áradó szavai képezik a befejezést, fényes kaput tár fel az emberiség jövője számára. Krisztusból nemcsak a kozmikus szeretet árama fakad, egyszersmind úgy beszél, mint a bölcsesség magasrendű szelleme. Mintha Jupiter, a bölcsesség istene lépett volna új alakban az emberek közé.

A szent asztaltársaság drámai módon oszlik fel. Nemcsak a Páska-ünnepi szokás, de szigorú szabály követeli, hogy ezen az éjszakán senki se hagyja el a ház védelmező bűvkörét. Aki mégis megteszi, az találkozik a halál angyalával. Az utcák kihaltak maradnak. Egy bizonyos pillanatban mégis látjuk, hogy egyvalaki kimegy. Nincs tovább maradása, miután Jézus kezéből a falatot megkapta. A János evangélium hozzáteszi: „vala pedig éjszaka”. S abban az emberben bensőleg is éjszaka volt. Ebben a pillanatban költözött bele a sátán. Júdás a szembenlévő házba megy, ahol Kajafás emberei is a húsvéti vacsora hagyományának tesznek eleget. De készségesen hajlandók a tárgyalásra, amit Júdás akar velük folytatni.

Júdás csődöt mond a szentség titka előtt. Már előző este is megszállta a nyugtalanság ördöge, mikor a betániai házban a szentség hangulata bontakozott ki. Az utolsó vacsora színhelyén másodszor találkozott a szentség szubsztanciájával. Nincs meg benne az a béke, ami egyedül tenné képessé arra, hogy a békét, mint a szentség áldását elfogadja. S így az ami békét adhatna neki, a legutolsó békétlenségbe, az Ahriman-i, Éntől való megfosztottságba és megszállottságba taszítja.

A Páska-varázslatot másodszor is megtörik. Jézus a tanítványok rémületére feláll az asztaltól és int nekik. Követik őt ki az éjszakába. A telihold csillogó fénye egy időre majdnem kialudt. Hold-fogyatkozás állt be. Előtte még vérvörös gömbként függött a Hold az égen. A tél búcsúzását kísérő fagyos zápor kerekedik, mikor Jézus tanítványaival Getsemáné kertjébe érkezik.

Mindkét kimenetel belső folyamatok képi kifejezése. Júdás kimenetele azt ábrázolja, hogy egy jó génius, valódi Énje távozott tőle, kint valóban találkozik a halál angyalával. Ahriman-i szellemek teszik őt eszközüké. Krisztus kimenetele a lélek szabad szétáradásának a képe, azé a léleké, amely a kozmoszban a kezdet kezdetétől fogva az áldozati gondolat hordozója. Mikor Júdás kimegy, így szól az evangélium: „Vala pedig éjszaka”. Éjszaka van Júdás lelkében is. Mikor Krisztus kimegy, azt mondhatnánk: „Vala pedig nappal”. A zivataros éjszakába aranyos csillogás vegyül. Nap-titok ragyogja körül Krisztust mikor tanítványaival lemegy a völgybe, ugyanazon az úton, amelyen kétezer évvel ezelőtt, Melkizedek vitte le a kenyeret és a bort. Nap fénylik az éjszaka közepén. Így történhet meg aztán, hogy Krisztus a Getsemáné-kertben legyőzi a halál angyalát, akivel meg kell küzdenie.

Az a Nap-szerű fény, amit az emberek Virágvasárnap Krisztus lényében felvillanni láttak, már sokkal mélyebb rétegekbe húzódott le. Senki sem veszi észre. S a világ mégis új fényt kap ezen a szent estén, amely inkább a Húsvét, mint a Nagypéntek előestéje. A mennybemenetel napján, a hat hét múlva bekövetkező másik csütörtökön az a fénycsíra, amely az utolsó vacsoránál kezdte meg növekedését a Földön, már mindenütt jelenvalóvá és kozmikus erejűvé válik.

Nagypéntek

Úgy tűnik, hogy amilyen mértékben a „csendes hét” valóban csendessé válik, ugyanolyan mértékben változik meg Jézus viselkedése is. Szikrázó, harcias akarata már nem mutatkozik meg úgy, mint azelőtt. Mikor éjfél és napfékelte között a poroszlok kezét emelnek arra, akit Júdás megcsókolt, nem akadályozza meg. Inkább Pétert akadályozza meg abban, hogy érte harcoljon. Így hát látjuk őt, amint durva kezek megragadják s a városon ide-oda hurcolják, egyik végétől a másikig. Látszólag védtelenül ki van téve azok kegyetlenségének, akik megostorozzák, töviskoronát nyomnak a homlokára, leköpi és arcul ütik. A legmélyebb meghatottság és szomorúság vesz erőt a dráma nézőjén, mikor az összeroskadónak a hóhérlegények odaadják a nehéz keresztet, hogy vigye, és végül kíméletlen keménységgel rászegezik. Hova lett harcias ereje, ami a hét első napjain még ott villámlott és szikrázott körülötte? Feladta volna a küzdelmet az emberek vaksága és gonoszúsága ellen?

Csak kívülről nézve tűnik úgy, mintha a harcias, hősi magatartás helyébe a sors tehetetlen, passzív elfogadása lépett volna. Nemcsak ember az, akit az emberek kínoznak és megfeszítenek. Isteni sors rejlik a passió jeleneteiben: az a harc, ami az előző napokon emberi szinten folyt, most egy rejtett szférában folytatódik. A külső tekintet elől elrejtve, csak annál hatalmasabb méreteket ölt. Krisztus most már nem hús és vér ellen harcol, hanem a láthatatlan ellenerők ellen, akiknek zsarnoksága elől az emberiséget fel akarja szabadítani. A Lucifer-i hatalmak ellen harcol, a csalóka fény csillogó lényei ellen, akik az embert el akarják idegeníteni a Földtől. De harcol az Ahriman-i hatalmak ellen is, akik az embert összehúzzák, megkeményítik és a holt anyaghoz akarják láncolni. Ha kiküzdjük magunknak azt a képességet, hogy pillantásunkkal a passió előterében játszódó jelenetei mögé tudjunk hatolni, akkor látjuk, miként viszi Krisztus diadalra harcát előbb a kozmosz Lucifer-i erői, azután az Ahriman-i erők ellen. Virágvasárnap a Lucifer-i szellemiség fellobbanása volt az, ami az emberekből a hozsannát kiváltotta. A megbízhatatlan látszatszellemiség, ami már semmit sem ér. Láttuk, hogy Krisztus hétfőn miként üzent hadat ennek a Lucifer-i-vé vált régi szellemiségnek. Kedden látjuk,

amint egy másik küzdőterre lép: a zavaró és alattomos értelem rétegebe csapnak be a szellem erejével ható szavainak villámai. A kérdezőkből, akik hurkot akarnak neki vetni, már a hideg Ahriman-i okosság és ravaszság beszél. Látjuk, hogyan fordul itt másíkfajta, sötétebb ellenfelei felé.

De az Ahriman-i erő még az emberek világánál is jobban hat maga a matéria, az anyag szférájában. Itt rejtett területen hat. S mikor Krisztus a passió-dráma folyamán látszólag leteszi a fegyvert, valójában csak ezekben a rejtett rétegekbe követi az Ahriman-i hatalmakat, hogy ott győzze le őket.

Ahriman az emberek fölött lévő hatalmával akkor él a legdiadalmasabban, mikor a halál alakjában lép elébe. Az emberiség fejlődése folyamán az idők fordulópontjái a halál, mely eredetileg az ember atyai barátja volt, mindinkább Ahriman vonásait öltötte fel. Az emberre kiszabott sorsot, hogy meg kell halnia, ki tudta használni ez a sötét szellem és a legélesebb fegyvert kovácsolta belőle az emberiség elleni harcban. A halál hatalma felettünk nemcsak abban áll, hogy meg kell halnunk, tulajdonképpen csak a halál után válik nyilvánvalóvá. Akkor mutatkozik meg, hogy miután letettük földi testünket, kapcsolatban tudunk-e maradni azzal, ami a Földön hozzátartozóink körében történik. A halál tulajdonképpeni tejhatalma fölöttünk abban áll, hogy el tud szakítani bennünket a földiektől és oda tud vetni a hit nélküli túlvilági élet hatalmának. Az Ahriman-i halálerő rászedi az embert a Földdel. A földi élet folyamán az anyagi világhoz köti. Minden földi beteljesülést megígér neki, hogy aztán a halál után ne váltsa be ígérését. Minél világiasabb az ember életében, annál kevésbé tud menekülni halála után a túlvilági élet fogságából. Csak akik földi életük folyamán megvetették lábukat a szellemi talajon, azok tudnak haláluk után is hatni a földi dolgokra és segítően kapcsolatban maradni azokkal, akik a Földön élnek. Csak annyi szellemi hatalmunk van az anyag fölött halálunk után, amennyit a Földön megszereztünk.

Itt érintjük azt a szférát, amelyben Krisztus a passió-dráma előrehaladása során tovább folytatja a harcot. Annál diadalmasabban halad itt előre, minél inkább úgy tűnik kívülről, hogy passzívan kiszolgáltatja magát az őt megragadó hatalmoknak. Nem védekezik az emberek ellen, nem akarja a külső szenvedést és halált elkerülni. De az Ahriman-i, sátáni hatalom ellen, amire a halál az ember belső lényé felett igényt tart, nemcsak védekezik, de egyik győzelmet a másik után aratja rajta.

Mikor Krisztus Nagycsütörtök este a békés conaculumban tanítványainak az utolsó vacsorát adja, úgy látszik, mintha szó sem volna harcról. És mégis milyen csodálatos győzelem a nehézség és a holt anyag szellemén, mikor Krisztus a földi anyagi hatalmoknak zsákmányul esett kenyeret és bort kezébe veszi és szívének Nap-erejével fénylővé teszi. A földi teremtményt elragadja a sötétség erőitől és fénylő lényé testévé-vérévé teszi. Sejtjük, hogy ha most, amikor még testben jár, úgy át tudja lelkesíteni a földi elemeket, hogy fénylővé válnak, akkor is meg tudja majd tenni, -sőt akkor csak igazán- mikor már meghalt a kereszten.

A Getsemáné-kertben a halál hatalma elleni küzdelem döntő szakaszához érkezik. A négy evangélium szövegezése, -ha az elsőtől a negyedik felé haladunk- egyre inkább leleplezi a Getsemáné titkát. Az első két evangélium csak azt mondja: „Akkor elméne Jézus velük egy helyre, amelyet Getsemánének hívtak”. Ebből egyenlőre az a benyomásunk, hogy valami tetszés szerinti idegen helyről van szó. Lukácsnál már bizonyos fordulatot találunk a szövegben: „És kimenvén, méne az ő szokása szerint az Olajfák Hegyére, követék pedig őt az ő tanítványai is”. Az út tehát nemcsak egyszerűen valahová vezet, hanem olyan helyre, ahol Jézus gyakran tartózkodott. A János evangélium végül meghozza a teljes leleplezést: „Azután Jézus kiméne az ő tanítványaival együtt túl a Kidron patakán, ahol egy kert vala, amelybe bemenének ő és az ő tanítványai. Ismeré pedig azt a helyet Júdás is, aki őt elárula vala, mivelhogy gyakorta ott gyült egybe Jézus az ő tanítványaival”. Getsemáné tehát a tanítványok ezoterikus oktatásának színhelye. Az olajfaliget egészen az Olajfák Hegyének csücskéig terjedt. Ez volt a Nagykedd esti Olajfák Hegyi apokalipszis színhelye is.

Itt, a csendes olajfaligetben, ahol oly gyakran részesítette tanítványait bizalmas oktatásban, most a legnagyobb magányosságban kellett az ellenség legveszélyesebb támadását kiállnia. Annak a közösségnek a csodája, amit a vacsorázó-teremben az emberiség jövőjének üdvére éppen most alapított, neki magának nem válik hasznára. A tanítványok tudata nem éri fel a pillanat nagyságát. Júdás elmerült az árulás éjszakájába. De a többiek is cserbenhagyják. A „Getsemáné alvás” homályába süllyednek, aminek következtében Péter majd meg fogja tagadni.

Nem a belső gyengeséggel és halálfélelemmel kell Krisztusnak a Getsemáné kertben megküzdenie. A Krisztus passió legtragikusabb félreértése volna, ha azt hinnénk, hogy Jézus a Getsemáné kertben azért imádkozott, hogy ne kelljen a halált elszenvednie. Nem a haláltól való félelem, hanem maga a halál támadja meg. A halál-erő, amely már aggódik, hogy elveszti felette a hatalmát, most elébe lép és feléje nyúl. A halál angyala hatalmába akarja keríteni. A Getsemánében folyó harc titka az, hogy a halál ki akar rajta fogni. Hogy lényének legalább egy kis csücskét megkaparinthassa, túl korán akarja elragadni, mielőtt munkáját befejezhette volna, mielőtt mindezt, ami földi, az utolsó cseppig átjárhatta volna szelleme.

Három évig lobogott testében és lelkében az isteni lény Énjének Nap-tüze, s ettől az emberi burkok belülről már csaknem hamuvá izzottak. Minden, amit még el kell viselnie és véghez kell vinnie, oly sok erőt kíván még testi burkától is, hogy ez előidézheti az idő előtti halál veszélyét. Ezt a pillanatot akarja a lesben álló Ahriman-i hatalom kihasználni. Lukács, az orvos szabatos kifejezésekkel írja le, hogy mi történik. Csak a szokásos fordítások hibája, hogy a hamisan emberivé tett jelenetet mégis félreértették. Ahol Luther bibliája azt mondja: „És elkövetkezett, hogy a halállal viaskodott és buzgóbban imádkozott”, ott az eredeti szöveg így szól: „Mikor bekövetkezett az ő agóniája”. (Károly fordításában: „És haláltusában lévén, buzgóságosabban imádkozék”. Ford.) Orvosi, technikai értelemben tehát már bekövetkezik a haláltusa. Mikor Lukács hozzáteszi: „És az ő veritéke olyan vala, mint a nagy vércseppek, melyek a földre hullanak”, akkor ezzel leírja az agónia pontos tüneteit.

Krisztus marad a győztes. Elutasítja a halált. Még nem jött el az ideje. Az ima leghatalmasabb erejével, ami a Földön valaha is kibontakozhatott, küzd azért, hogy még testében maradjon. Ennek a küzdelemnek az utóhangja még, mikor a kereszten ezt a látszólag gyengeségről tanúskodó szót kimondja: „Szomjazom”. Ez inkább azt mutatja, hogy még közvetlenül mielőtt lelkét kilehelné is, hű marad a Földhöz. Nem akar a halállal közvetlenül a szellemibe átmenni. Azt akarja, hogy akkor is kapcsolatban maradjon a Földdel, amikor átment a halálon. Ebben fog állni a halálon aratott győzelme. Még mélyebben beleküzd magát a földi anyagvilágba, amit fizikai teste révén magán visel. Maradt még valami, amit véghez kell vinnie. Ezt sem akarja a világ fejedelmének átengedni, aki már azt hitte, hogy a földi anyagvilág az ő elveszítetetlen tulajdona. Végül a hozzálépő és az áruló csókot adó Júdás az, aki segít neki, a sátáni hatalomnak és az idő előtti halál veszélyének megálljt parancsolni. A többi tanítvány, aki Krisztushoz hű maradt, a valóságban cserbenhagyja. Az, aki elárulja, tudtán kívül mellette áll.

A dráma színhelye ismét az emberi összefüggésekhez vezet vissza. Nagypéntek délelőttjén Krisztus találkozik az egész emberiséggel, melyet három szereplő képvisel a drámában: Kajafás, Pilátus és Heródes. Ezután Golgota dombjára vezet fel útja. Látjuk, amint a zsoldosok Krisztus kezét, lábát átszegezik s úgy tűnik, mintha mindenbe belenyugodna, mintha a legnagyobb fokú passzivitásba ment volna át. A valóságban a kegyetlen fájdalom orvossága segítségével benső lényé kiküzdötte a szellem végső hatalmát az anyag felett úgy, hogy a halál világa már semmit sem árthat neki. Az Ahriman-i hatalmak, a halál-erők érzik ezt. Utolsó tartalékkal lépnek a színre, tombolva dühükben, dúlva-fúlva a méregtől, hogy erejük csődöt mondott. Mikor a Nap nagypéntek fülledt déli óráiban órákra elsötétül, úgy tűnik, mintha már a Nap-démont vetették volna be a Nap-isten ellen. S mikor a Föld megrendül, mintha a Föld démonai indulnának rohamra, hogy a sátáni halál-erőt mégis győzelemre vigyék. Az Antikrisztus megmozgatja a Föld elemeit, sőt az égi erőket is. Krisztus azonban zavartalanul elmegy a halál-erők mellett. A halál semmit sem vehet el szelleme szuverenitásából, minden földi létre kiterjedő tejhatalmából. A kozmikus erők, melyek a Golgota órájában felkavarodnak, összhangban állnak saját akaratával. Azt mondta a poroszlóknak a Getsemáné kertben: „Ez a ti órátok és a sötétségnek hatalma”. (A német szövegben: Most eljött a ti órátok, most a sötétségé a szó.) Mikor a Nap elsötétül, csak az történik, amire Krisztus maga adta meg a jelet.

A golgotai sötétség közepette egy olyan misztérium nyilatkozott meg, amire csak a legnagyobb óvatossággal utalhatunk. A kereszten függő holttest fényleni kezdett. Ha a mezőn és útfélen álló keresztek közül némelyiken aranyozott testű Krisztus függ a fekete keresztfán, ebben a naivan bölcs néphagyomány révén, a Nagypéntek fontos titka él tovább. Titkos napfény törte át a borzalmat keltő déli éjszakát. A Krisztus-Nap mutatkozott meg, mikor a külső Nap elsötétült. Már beleszövődött egy húsvéti sugár Nagypéntek sötétségébe.

A kereszten mondott hét ige közül az utolsó: „Elvégeztetett” nem azt jelenti, hogy kiállta a szenvedéseket. Azt jelenti, hogy kivívta a teljes győzelmet a halál hatalmán. Míg a halál az embereket, akiket egész földi életük alatt az anyaggal csapott be, a túlvilágra dobja és oda számúzi, addig Krisztus, amint meghal, egyenesen a Föld felé megy. A vér patakszik sebeiből, lelke vele megy. A Megfeszített sebeiből folyó vérrel együtt lelke is átáramlik a Föld testébe. Egyébként, ha egy embernek kiárad a vére, vérenek és lelkének ellenkező irányú az útja. Itt a lélek és a vér egy úton halad. Azután sírba helyezik a testet. Földrengéssel megnyílik a Föld és magába fogadja Krisztus testét. A lélek a testtel együtt megy. Egyébként, ha egy emberi testet a sírba helyeznek, a testnek és léleknek ellenkező irányú az útja. Itt a lélek ugyanazon az úton megy a Föld felé. Ez az a szeretetből fakadó nagy, kozmikus áldozat, amit Krisztus az egész földi létért meghozhat, mert a halál már nem tudja ebben megakadályozni. A föld befogadja Krisztus testét és vérét. Ez a Föld nagy úrvacsorája (áldozása), mert a halálnak nincs hatalma azon, aki a kereszten meghalt. Ezzel egy fermentum került az egész földi létbe, olyan orvosság, ami szellemmel hatja át az egész földi, materiális létet.

Három napig még fennáll a halál ígérete hasonlóan ahhoz, ahogy minden ember halála után bizonyos fajta háromnapos szünet áll be sorsában. A testi halál után három nappal a halál még egyszer könyörtelen hatalmat nyer az emberi lényen. Miután lehúzta róla földi testét, most feloszlatja éter-testét és szétszórja a kozmoszba. A kereszten függő holttest ragyogása bepillantást nyújt a húsvétba, a halál erői a harmadik napon nem fogják tudni feloszlatni Krisztus éter-testét. Annál a hatalomnál fogva, amit Krisztus saját lényé felett megtartott, éteri burka nem fog a Földtől eltávolodni, inkább anyagszerűbbé fog válni úgy, hogy Krisztus éppen általa tud majd igazán hozzákapcsolódni mindahhoz, ami földi. Szellemi testiségében Krisztus az emberek közelében marad, ahogy maga is megígérte: „Veletek leszek a világ végezetéig”.

Az az erő, amellyel Krisztus győzelmet aratott a halál felett, a kozmikus szeretet. Ez a kozmikus szeretet az, ami benne emberré vált. Pilátus kimondhatta róla, mikor ott állt a megostoroztatás véres nyomaival, töviskoronával és a gúnyból ráadott bíbor palásttal: „Íme az ember!”. Mi pedig éppenséggel kimondhatjuk: az, aki ott függ a kereszten és kitarja karját, hogy halálával véghezvigye szeretetből fakadó nagy tettét, ami a Földön mindent megváltoztat, az az emberi lény tulajdonképpeni legszentebb képe. Christian Morgenstein így foglalta ezt költői szavakba:

Láttam az Embert legmélyebb alakjában,
Ismerem a világot a legalapvetőbb tartalmaig.
Tudom, hogy szeretet, szeretet a legmélyebb értelme
S hogy azért vagyok itt, hogy egyre jobban szeressemek.
Kitárom karomat ahogy Ő tette.
Szeretném, mint Ő, az egész világot átfogni.

Nagyszombat

Arimátiai József sírja előtt állunk, melybe a Megfeszített holttestét helyezték. Ólmos, szaturnikus súlya van a levegőnek. Beteljesedik Szaturnusz napjának értelme. Mindig is hozzátartozott a Szabbat -mint Szaturnusz napja- lényegéhez, hogy az ószövetség kegyes hívei szigorú törvény értelmében a síri nyugalom hatalmának adták át magukat. Ma van minden Szabbatok Szabbatja. Bennünket azonban aggódó kérdés tölt el. Úgy tűnik, mintha egy harcos, valami sötét barlangba lépett volna be, hogy a sziklák belsejében egy szörnyű sárkányt győzzön le. Vajon győztesen fog visszatérni a napfényre?

Az előző nap sötét déli órájában, mikor Krisztus a kereszten lehajtotta a fejét és meghalt, elszakadt a templom kárpitja. Több ez, mint a földrengés véletlen következménye. Szabad kilátás támadt a világ belsejébe. Már csak az éjszaka von leplet pillantásunk elé. De a szaturnikus szürkületből képek válnak ki. Halvány fények világítják meg a sír környékét, a földi dolgok megvilágosodnak és a földöntúliak példázatává válnak.

Azok a képek, melyek a misztérium útjának utolsó állomásain már megmutatkoztak, most egymás mellé állnak. Az asztal és a kereszt ösképszerűen összefogja mindazt, ami az utolsó két napon történt. Mint harmadik öskép csatlakozik hozzájuk a sír képe. Úgy tűnik, mintha a szentélyek szentélyének -ami előtt a kárpit szétszakadt- templomi hangulata beletágulna a mi világunkba.

A sírok ősidőktől fogva egyszersmind az emberek oltárai is voltak. Eredetileg minden istentisztelet a halottkultusból fejlődött ki. A földi emberek kimentek a sírokhoz, ha kapcsolatba akartak kerülni az Istenekkel. A halottak lelke volt közvetítőjük az Istenek felé. Minthogy a halottak lelke meg tudott jelenni a sírnál, az emberek ott találkozhattak a szellemi világ többi lakójával is. Így volt ez az ősrégi múltban, amikor a halál az alvás testvére volt és még nem volt olyan rémületkeltő hatalma az emberek felett, mint később. Földi életük idején még nem voltak az emberek olyan reménytelenül mélyre száműzve a földi testiség anyagába. Ezért haláluk után sem voltak a földi síktól olyan reménytelenül elválasztva. A közlekedés a földi világból a szellemibe és vissza olyan volt még, mint a be- és kilélegzés. A halottak lelke a sírnál együtt lehetett a földi hozzátartozókkal. A halhatatlanságot, a korábban a Földön élt emberek lelkeinek átintegetését mindenki átélhette, ezért senki sem kételkedett benne. Olyan volt ez, mint a belélegzett levegő, amiről megbizonyosodhattak, ha kimentek a sírokhoz és ha a sírok fölé építették templomaikat.

Évezredek folyamán az emberek egyre mélyebbre szálltak le a megtestesülésbe. Minél inkább kapcsolódtak a Föld anyagához, annál inkább elvesztették halál utáni életükben annak a lehetőségét, hogy kapcsolatban maradjanak a földiekkel. Földi életükben az anyaghoz voltak kötve, oda voltak láncolva. Haláluk után oda voltak láncolva, oda voltak kötve egy túlvilági árny-szférához, ahonnan már nem tudtak minden további nélkül a földi emberek közelébe kerülni. A szakadék az itteni és a túlvilág között egyre áthidalhatatlanabbá vált. A halál utáni élet szférája, -amint azt az Új-testamentumban Péter leveleiben olvashatjuk- bőrtönné vált. Az emberiség abba a veszélybe került, hogy elveszti a halhatatlanságot, a halálon túl terjedő tudatot. Egy kábítóan ható varázserő érvényesült a halottak birodalmában: mikor az egyiptomiak halottaik testéből múmiát csináltak és a bebalzsamozott holttestekhez imádkoztak, az nem volt más, mint erőszakos ragaszkodás a régi állapothoz, kísérlet arra, hogy a lelket az egyre áthidalhatatlanabbá váló szakadék ellenére is hozzákössék a földi élet holttestszerű maradványához. De a végzetet nem lehetett megállítani. A kereszténység előtti évszázadokban egyre inkább erőt vett az emberiségen a haláltól való rettegés. A halottak szférájától való borzadás tölti be a görög világot. Az Ó-testamentumban teljesen kialszik a halhatatlanság gondolata. Egy nagy vallási áramlat keletkezik a halhatatlanság bizonyossága nélkül. A saját utódaikban való továbbélés hite lép a halhatatlanság gondolata helyébe.

Mindezek ellenére sem volt a lélek a kereszténységet megelőző évszázadokban volt olyan mélyen beleágyazva a testbe, mint ma. Ezért a Földön élő emberek magasabbrendű megérzéssel észlelték a halál tragikus, végzetes hatalmát. Súlyos nyomás nehezedett az emberiségre. Még elmentek a sírokhoz, de a halottak lelke már nem jött el, s így az oltárokhoz sem jöttek már el az Istenek. A kereszténység előtti kor fullasztó légkörét nem annyira a külső bajok, mint ez a belső hiányosság okozta. A Föld kiszáradt talajjává vált, ami már régóta nem kapott esőt. A halál, ami egykor az alvás testvére volt, az emberiség ijesztő kísértetévé vált. Ez a kereszténységet megelőző kor minden népén átvonuló és egyre égetőbbé váló Messiás-várás érzelmi háttere.

Most itt állunk nagypéntek és húsvét között. A holttestet levették a keresztről és sírba helyezték. Az emberiség nem figyelte fel erre, de isteni öskép-gondolatok szövődnek titokzatosan a történetbe. A gondviselés úgy intézte, hogy a kereszt és a sír olyan helyen van, amit már évezredekkel azelőtt, mint a Föld középpontját éltek át. A Templom-hegy Hold-jellegű sziklatömbjében folytatódó sziklás Golgota-domb és a sír között, melynek környéke a Sion hegy kertes tájának kezdetét képezi, valaha egy őskori szakadék volt a Föld felszínén. A régi emberek abban az iszonyatos szakadékban Ádám sírját látták. Itt jött el először a halál az emberiségre. S így ezzel az őskori szakadékkal, -ami Jeruzsálem városának arculatát két részre szakította- egészen régi időktől kezdve az a képzet társult, hogy itt van az alvilág kapuja. Ezen a helyen állt tegnap a kereszt és áll ma a sír.

Mikor így megpróbálunk a történelem belső aspektusába hatolni, úgy tűnik, mintha még egyszer felszakadna a függöny egy másik szféra előtt. Feltárul előttünk a halál éjszakai birodalma, a szentélyek szentélye, ahol a halottak lelkei élnek, akik a halál hatalmának mágikus varázslata alá kerültek. A halál szférájának szaturnikus sötétségében váratlan fényrel találkozunk. Az, aki a kereszten meghalt, belépett a halottak birodalmába. Most ott van valaki, aki nem áll a halál mágikus hatalma alatt, mentes minden kábulattól. A halálon át magával viszi géniuszának egész napfényt. S így, mialatt a Földön a sötét, síri szabbat uralkodik, a halottak birodalmában felragyog a remény sugara. A halál bűvölete gyengül, mert kilátás nyílik az emberiség jövőbeni győzelmére az alvilág rémületet keltő kísértete fölött. Mikor

a Földön még Nagyszombat volt, a halottak birodalmában már húsvét volt. Mielőtt a földi emberek bármit is észrevehettek volna a húsvétból, a halottak már felfigyeltek rá.

Hogyan fog folytatódni a dráma? Még nem dőlt el a kérdés, hogy lesz-e húsvét a földi testiség világában is. A halál feletti győzelem, ami a lelkek birodalmában felragyog, vajon megszületik-e az anyagvilágban is?

A Föld, amely halálán van, mert abban a veszélyben forog, hogy teljesen elveszti kapcsolatát az éggel, orvosságot kapott. Fölvette magába Krisztus testét és véré. Ezek voltak az első olyan földi, anyagi alkotórészek, melyeket teljesen áthatott a szellem. Csíráját képezik egy új anyagnak, amin átvilágít a szellem. A vércseppekkel - melyek Golgota dombját áztatták- és a holttesttel, melyet Arimátiai József sírjába tettek, vele ment Krisztus lelki-szellemi lény is. Először maradt hatástalan a halál túlvilági hatalma. A gondviselés munkájának egyik gyűjtőpontjánál vagyunk. Az egész világmindenség közvetlenül részesül abban, ami a kereszten és a sírnál történik. Az úrvacsora, mellyel maga a Föld veszi fel magába a kozmikus orvosságot, hatalmas méretűvé nő. Már Nagypénteken, Krisztus halála pillanatában elkezdődtek a földrengések, melyek közül az utolsó még húsvét kora reggelét is megrázkódtatta. Nagyszombaton sem szűntek meg teljesen, bár valószínűleg alkalmazkodtak az ehhez a naphoz tartozó síri nyugalom bővületéhez. Ha a kényelemszerető földi értelem meg is ütközik rajta, a golgotai misztérium-dráma egyik csúcspontja ez, amit Steiner a szellemkutatás eredményeként közöl, de amit a Jeruzsálem földjében szunnyadó titkok ismerete is igazol: a földrengés ismét felszakította a Golgotánál lévő ősi szakadékot, amit hajdan Salamon temettetett be. S így az egész Föld vált Krisztus sírjává. A föld a neki nyújtott ostyát külső értelemben is egész mélyen felvette magába. Amikor hitvallásunk szavaival mondjuk ki a Nagyszombaton történeteket: „A Föld sírjába süllyesztették”, akkor a golgotai misztérium kozmikus oldalát súroljuk. Novalis tudta és költőien ki is fejezte, hogy az, aki a Földnek a kozmikus orvosságot átnyújtotta, nem volt senki más, mint Krisztus maga. Csak látszólag tették a sírba emberi kezek a Megfeszített testét. Valójában a halálon túl szabadon annak szentelte magát, hogy meggyógyítson mindent, ami földi.

Ahogy Ő, csak a szeretettől indítatva,
Teljesen nekünk adta magát,
És a Földbe feküdt,
Egy isteni város alapköveként.

Föld-planétánk kozmikus úrvacsorája Nagypénteken és Nagyszombaton történik, a húsvéti győzelem teljes kivívása előtt. Ezért a Názáreti Jézusnak, az embernek valódi fizikai-teste és valódi, fizikai vére volt az az orvosság, amit a Föld magába fogadott. Az a szakramentális áramlat azonban, ami ettől kezdve az emberiséget átjárja, a húsvéthoz kapcsolódik. Csak a középkori ereklyetisztelet tévedése, -mely ereklyetisztelet nem más, mint a kereszténység előtti szokások és meggyőződések maradványa- hitette el az emberekkel, hogy Krisztus testének közvetlen fizikai maradványaira vannak utalva kultikus-szakramentális életükben. A kereszténység kultuszhozordozó ágai, a nyugati és a keleti katolicizmus egyaránt, megtartotta, -és joggal- azt a régi elvet, hogy oltáraikat mindig sír-alakúra építették. Az azonban már téves út volt, hogy ahhoz az előíráshoz tartották magukat, hogy az oltáron mindig ott kell lennie egy ereklyének, ami vagy magának Krisztusnak a földi életéből, vagy egy Krisztussal kapcsolatban álló szent embertől származik. Ez az előírás a kereszténység előtti korokba nyúlt vissza, amikor még a szellemi világgal csak a síroknál tudták a kapcsolatot fenntartani, ahol a halottak maradványai pihentek. Minden ereklyekultusz cáfolata az üres sír. Arimátiai József sírjában Krisztus testének semmilyen maradványa nem volt, mikor húsvét reggelén Péter és János leszállt a sötét üregbe.

Az üres sír a következőket jelenti: Ne Jézust, az embert tekintsétek. Nem egy nagy, szent ember sírjánál álltok, Krisztusra néztek, aki kozmikus, isteni, Lény. Az ő sírja nem Arimátiai József sziklakamrája, hanem az egész Föld. Az igazi ereklyék nem az akkori események valamiféle külső maradványai, hiszen ezek csak a golgotai esemény húsvét előtti állapotát rögzítették. A húsvéti győzelemnek az a jelentősége, hogy ezentúl mindenben, ami földi, felragyoghat Krisztus fényéből szőtt, szellemi testisége. A kenyér és a bor, mint Krisztus valódi teste és valódi vére a húsvéti győzelem által kivívott új élet orvosságai. Átaluk járja át a világot a szellemi homeopátia, melynek a Krisztushoz kapcsolódó emberek a hordozói. Az őskereszténység tudott erről a titokról, amint ezt pl. Antiochiai Ignác ki is mondta. A természettudományokon iskolázott világos gondolkodás ismét megszerezheti ezt a tudást: a kenyér és a bor halhatatlanságot adó orvosságok.

A megújult szentség oltárai is sír alakúak. Mikor a gyülekezet összegyűlik körük, mindig Nagyszombat princípiuma van jelen. Várakozva állunk a szent sír előtt. Tudjuk, hogy oltárunkon nem kell ereklyének lennie. Itt lesz a gyógyszer, mikor a kenyérben és borban Krisztus maga lesz jelen. Az asztal és a sír ősképei áthatják egymást és az Úr asztalánál újra itt lehetnek halottaink is. Azok, akik úgy mentek át a halálon, hogy előtte életükben szorosan összefűződtek a megújult szentséggel, a túlvilágról biztosan megtalálják az utat ehhez a szent sírhoz, még könnyebben, mint saját sírjukhoz. A lelkeknek már nincs szoros kapcsolatuk levetett testükkel. Amikor összegyűlünk az oltár köré, ők is körünkben lehetnek és erősíthetik kapcsolatunkat a szellemi világgal. Az új oltárokat ugyanazok az ősképek veszik körül, mint a Sion hegyi kertek körzetében lévő sírt. Itt már begyógyult az evvilág és a túlvilág között lévő szakadék és láthatatlanul kivirágzik a húsvéti kert, ahol lelkünk Mária Magdolnához hasonlóan megláthatja a Feltámadottat, mint egy új világ kertészét. A Szaturnusz sötétségét belülről világítja meg a húsvéti napfény.

Aktuális analógiák

A nagyheti dráma planetáris fokozatainak idők feletti jelentősége van. Az emberiség történetének döntő jelentőségű fordulópontjain részletekbe menően aktuálissá válik. Ilyenkor átlátszó lesz öskép-jellegű törvényszerűsége mindannak, ami ekkor Jeruzsálemben történelmileg végbement. Egész korok felismerhetik benne magukat. Így van ez a mi korunk apokaliptikus sors viharában is. Egy nagyszabású passió-hetet élünk át.

A népeket átjáró, háborúkban külsőleg megnyilvánuló, vagy csak belsőleg érezhető- izgalmaknak és megpróbáltatásoknak okai csak látszólag vannak a fizikai szinten. Valójában abból származnak, hogy érzékfeletti erők és lények nagy erővel vonulnak be a földi létbe. Krisztus újra-eljövetele olyan, mint egy kozmikus nagy bevonulás Jeruzsálembe. Az emberiség homályosan érzi a szellemi világ betörését. Korunk háborúért és békéért kiáltozó lármájában a „hosszánna” és a „feszítsd meg” keveredik. De mert a lelkeket a materiális megszokottság tartja hatalmában, a gyűlölet kiáltásai erősen elnyomják a dicsérő éneket.

Érezhetően nyilvánul meg körülöttünk a Nagyhétfő törvénye. A tradicionális szellemi élet krízishez érkezett. Sok minden, ami nemrég még virágozni látszott és amit nagyra becsültek, egyszerre csak úgy áll előttünk, mint elszáradt fa. Sok templom összeomlik. Csak az marad fenn, ami igazán valódi. A sors napja kérlelhetetlenül napfényre hozza mindazt, ami idejét múlta és ami elfajult.

A Mars-erők felgyújtják az apokalipszis fáklyáját. Aki át tud hatolni az események felszínén, az látja, hogy a külső harcok mögött szellemi csaták folynak. A fény harca folyik a sötétség ellen a földi emberek feje fölött, s itt a Földön az a nagy veszély forog fenn, hogy azok is a sötétség oldalára állnak, akik ha elég éberek volnának, a fényért harcolhatnának. Mindezek ellenére győzelmes lehet egy kis csapat, amelyik a szellemi Nap szolgálatába szegődik. Ők, -mint a tanítványok az Olajfák Hegyén- küzdelmük szellemi visszhangjaként, apokaliptikus bepillantást nyerhetnek a jövőbe, ami megismerteti velük nehéz harcaik és szenvedéseik értelmét.

Egyre világosabbá válik az emberek előtt, hogy belső döntések előtt állnak. Vagy megtalálják az utat a lélekkel telített vallásosság szent hangulatához, vagy beletaszítja őket a nyugtalanság és idegesség átka a szellemi elsötétülés szakadékába. Választanunk kell Mária Magdolna és Júdás között.

Lassanként alig lesz már olyan ember, akit a sors nehézségei közepette Nagycsütörtök titka a jövő reménységével legalábbis pillanatokra meg ne érintett volna. Csak az a kérdés, hogy tudata helytáll-e, hogy felébred-e, mint Jánosé, vagy a Getsemáné-beli álom tompaságába süllyed-e, mint Péteré, aki megtagadta az Urat, vagy éppenséggel a démonok zsákmányává válik, mint Júdásé, aki elárulta őt.

Korunk tulajdonképpeni titka az, hogy Krisztus újra itt van az emberek között. Üldözhetik a keresztény egyházakat, kiirthatják a kereszténységet, magát Krisztust legfeljebb újra megkorbácsolhatják, töviskoronát tehetnek a fejére, keresztre feszíthetik. Ezt nemcsak az ellenfelek teszik, hanem a keresztények is. Nem csoda, hogy a Nap elsötétedik és az elemek lázonganak. Isten haragja büntető viharával tölti be a világot. Mégis, mindennek rejtett belső oldala a végtelen isteni szeretet. Krisztus, aki maga a kozmikus szeretet, ismét meghal a mi világunkért, azoknak is üdvére, akik üldözik és keresztre feszítik.

Végül az egész emberiség várakozva és reménykedve áll egy sír előtt. Hatni kezd Nagyszombat törvénye. Nemcsak a gyárak és áruházak tartoznak azokhoz a sziklákhöz, amelyek Krisztus és vele együtt az ember igazi képét a sírban tartják, hanem a templomok is. Mindaz, ami az ember lényében megkeményedett, maga a sziklasír. Vajon egy húsvét reggel előestéjén vagyunk, vagy hiába megyünk át minden megpróbáltatáson és szenvedésen? Azt gondolhatnánk, hogy az emberiség a katasztrófák közepette -amiket saját maga idézett elő- távolabb áll a feltámadás titkától, mint valaha. De már akkor is egészen húsvét reggelig tartott a földrengés, s így remélhetjük, hogy korunk föld- és lélekrengéseiben is benne van az Úr angyala, aki elhengeríti a követ a sír elől.

A Nagycsütörtök-éjszakai kimenetel motívuma

A négy evangélium azt az időpontot, amikor Jézus Nagycsütörtök éjszakáján tanítványaival elhagyja a vacsora színhelyét és elindul a Getsemáné felé, egyáltalán nem egybehangzóan jelöli meg. De ez példa arra, hogy az evangéliumokban az ellentmondás nyelve, ott is ahol az ellentmondások látszólag jelentéktelen részletekre vonatkoznak, fontos misztériumokat fed fel.

Máté és Márk meglehetősen egybehangzóan írja le az utolsó vacsora lefolyását. Miután Jézus tanítványaival asztalhoz ült, először is bejelenti az árust, s ehhez kapcsolódnak az egymást váltó kérdések és feleletek. Ez a beszélgetés a megpróbáltatás zónája és az ezen való áthaladás után következik a szakramentális titok bejelentése: a kenyér és a bor megáldása és kiosztása. Ezt követi Jézus rejtélyes mondása, hogy mostantól kezdve nem eszik a szőlőtöke terméséből mindaddig, amíg újra issza majd az Isten országában. Ezután himnuszt énekel a vacsorázó társaság és Jézus tanítványaival elhagyja a házat és elindul az Olajfák Hegyére. Fontos, hogy az első két evangéliumban a vacsorázó-teremben elkezdett beszélgetés bizonyos módon folytatódik a Getsemáné felé vezető úton. A vacsorázó-teremben az árust adta hírül, ezt követi most, hogy Jézus hírül adja Péternek: meg fogja őt tagadni. Előbb azonban Jézus így szól tanítványaihoz: „Ezen az éjszakán mindnyájan megbotránkoztok bennem”. Ezenkívül kimondja szigorú szavait az elszéledésről, amely szót a görögben a „Skorpió” nevéből vezették le. Ezek a szavak azonban már közvetlenül a húsvéti ígretbe mennek át. Jézus azt mondja tanítványainak, hogy feltámadása után előttük fog felmenni Galileába. Minthogy Péter szabadkozik, hogy ő nem fog Krisztusban megbotránkozni, Jézus a megbotránkozás bejelentését a

megtagadás bejelentésével tetézi. Ezt aztán pláne a legszentebb fogadkozásokkal utasítja vissza Péter. Ezután következik a Getsemáné-kert-beli jelenet.

Ezek a csak röviden jelzett beszélgetések egészen mást jelentenek aszerint, hogy a kimenetel előtt vagy után folynak le. A velejáró rémület folytán már a kimenetel maga is rendkívüli lelkiállapotot kellett, hogy előidézzon a tanítványoknál. Az elszéledésről mondott szavak fokozzák ezt a rémületet. Ha ezt megértjük, ez megadja a Galileáról mondott rejtélyes szavak kulcsát, ezek a szavak révült lelkiállapotban lévő emberekhez szóltak és tartalmilag is a révültség állapotára vonatkoznak. Csakhogy alapjában véve különböző ez a két lelki táj, ahová a pillanatnyi és ahová a későbbi húsvéti révület vezet. Éppen ez tükröződik a Galilea-motívum rejtélyes felbukkanásában, ami nem külsőleg, hanem bensőleg értendő. A megtagadás megjelentése is egyrészt egy révült állapotban lévő emberhez szól, másrészt egy bekövetkezendő révült állapotra vonatkozik. Egyenlőre egy teljes mértékben éjszakai révületről van szó, melynek fő hordozója Péter lesz. De ez a rejtélyes árnyalat, amit a szőlőtöke terméséről szóló szavakban vehetünk észre, talán már első megjelentése annak, hogy ennek az éjszakának minden eseménye és szava egy először tragikus, de aztán Krisztus halála révén üdvösséghez vezető révület légkörébe torkollik.

A Lukács evangéliumban részletesebbek az utolsó vacsoránál folytatott beszélgetések. Itt már átmenet alakul ki a János evangélium nagy búcsúbeszédeire. Fontos, hogy Lukács az általa idézett szavakat egyáltalán nem osztja kétfelé azért, hogy egy részüket a kimenetel előtt, más részüket utána közölné. Lukácsnál az is a vacsorázó-teremben hangzik el, amit Máténál és Márknál a Getsemánéhoz vezető úton mondanak. Különösen feltűnő, hogy a megtagadás előrejelzése is a vacsorázó-terem elhagyása előtt hangzik el. A kimenetel motívumához minden közbeeső rész nélkül csatlakozik a Getsemáné-jelenet. Ezzel szemben Lukácsnál mindaz, amit a vacsoránál beszélnek olyan rejtélyes, hogy csak akkor válik világossá, ha megértjük, hogy révült lelkiállapotban lévő tanítványokkal folyik a beszélgetés. Már a tanítványoknak ezt a különös vetélkedését, hogy ki nagyobb közülük, ami az úrvacsora vétele után különösen rejtélyes és ami aztán Krisztusnak, Lukácsnál a János-i lábmosásnak megfelelő szavaiba megy át, úgy kell felfognunk, mint a tanítványokat elfogó révület tünetét. A két szabályáról mondtakat, -azokkal a kérdésekkel és feleletekkel együtt, amiket ezek a szavak lezárnak- csak akkor érthetjük meg igazán, ha a révület szavainak tekintjük őket. Bensőleg már megtörtént a kimenetel Jézusnál és a tanítványoknál egyaránt, bár a vacsorázó-teremből való külső kimenetelt Lukács csak később mondja el. Csak ezáltal oldódik fel a látszólag jelentéktelen, de nagyon tanulságos ellentét, hogy Lukács a megtagadás bejelentését bent mondhatja Jézussal és nem kint, mint az első két evangélium. A külső kimenetel elbeszélésére később kerül sor Lukácsnál, mint Máténál és Márknál, mert Lukács világosabban ábrázolja a kimenetel benső folyamatát.

A Lukácsnál előkészített metamorfózis Jánosnál a legmagasabb fokon folytatódik. Bár János nem beszél a kenyér és a bor beiktatásáról és az árulás és a tagadás bejelentése bele van szöve a lábmosás és a páska-vacsora elbeszélésébe, melyeket részletesen kiemel, míg a másik három evangélium nem említi. Mielőtt a helyiség külső elhagyását és a Getsemáné kertbe való kimenetelt elbeszelné, a János evangélium három egész fejezeten át a nagy, úgynevezett búcsúbeszédeken vezet keresztül bennünket, melyek a főpapi imában végződnek. Ezáltal a megtagadás bejelentése Péternek, -ami Máténál és Márknál a Getsemánéba vezető úton történik, Lukácsnál pedig még a vacsorázó-teremben hangzik el- itt még egy jó darabbal beljebb kerül „a szoba belsejébe”. A János evangélium az, amelyik legkevésbé érezteti a tudat síkjának a révület következtében történt eltolódását. Itt ismerhető fel a legvilágosabban az események fizikai lefolyása. Ez azonban azt jelenti, hogy ő éber tudattal fogja fel azokat a szavakat és eseményeket, amik a többi tanítványnál és az első három evangélistánál révületet okoznak.

Annál megkapóbb, mikor azt látjuk, hogy a János evangéliumban a kimenetel, még egyszer és igen jelentős módon felbukkan. Mielőtt a 18. rész elején ezt olvashatjuk: „Mikor ezeket mondta vala Jézus, kiméne az ő tanítványaival együtt”, már a búcsúbeszédek közepén, a 14. rész végén ezt mondja: „Keljetek fel, menjünk el innen”, vagy Steiner fordításában: „Ha ti is készen vagytok, nyugodtan elhagyhatjuk ezt a helyet”. Ha Jézusnak ezeket a 14. rész végén álló szavait nem tekintjük figyelmen kívül hagyható szóvirágnak, vagy éppenséggel olyan szavaknak, melyek további beszéde folyamán úgyszólván elsikkadtak, akkor azt a képzetet keltik bennünk, mintha a János-i búcsúbeszédeknek az utolsó három fejezetben leírt részét már az alatt mondta volna el Jézus, mialatt tanítványaival együtt felkelt az asztaltól és arra készülődött, hogy elhagyja a házat. Eszerint a búcsúbeszédek legnagyobb részét úgyszólván a küszöbön, elmenőben mondta volna. Nem lehetne világosabban ábrázolni a helyiség külső elhagyása előtt történő belső kimenetelt, mint azt a János evangélium a 14. rész végén teszi. A búcsúbeszédek Krisztus lelkéből hangzanak fel, amely már megkezdte testétől való elszakadását, s a tanítványok lelke, amely a félelem és rémület következtében révült állapotba került, a beszédeknek csak villámszerű visszfényét fogja fel, ami Lukácsnál még bizonyos módon lecsapódik, Máténál és Márknál azonban teljesen eltűnik, a szoroson vett, tisztán külsőleg megjelenő ábrázolásban. Csak János -a Lázár nemrég történt feltámasztása óta mindkét világban otthonos- lelke képes rá, hogy Krisztus révülete és a tanítványok révülete között egyensúlyát megtartsa. Értve követi, az elszakadása közben megnyilatkozó, Krisztus-i lelket anélkül, hogy ezáltal a többi tanítvány skorpió-szerű révületébe ragadtatná magát s azért képes az utolsó vacsora alkalmával adott oktatás szent szavait felfogni.